

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til de offentlige

Afgangs- og Aarsprøver

i

Herlufsholms lærde Skole

i Juli 1871.

-
- I. Fortegnelse over Skolens Bogsamling, første Afdeling, og
  - II. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten i Skoleaaret 1870—71. Af Prof., Rektor Chr. Listov.

Nestved.

Bangs Bogtrykkeri.

Fortegnelse

over

Herlufsholms lærde Skoles

Bogsamling.

Første Afdeling.

Af

Chr. Listov.

Herlufsholms Skolebibliothek tæller for Tiden omtrent 21000 Bind, hvoraf over Halvdelen, og deriblandt mange værdifulde Værker, er skjænket af de tidligere Skoleherrer Grev Otto Thott og Gehejmeraad Christian Brandt*). Sit første Grundlag skylder Samlingen dog Skolens egne Stiftere. Fru Birgitte føjede nemlig til de øvrige rige Gaver, hvormed hun og hendes Mand betænkte deres kjære Skole paa Herlufsholm, ogsaa de Bøger, de selv havde anskaffet sig eller faaet til Foræring af andre. Af disse Bøger have vi endnu omtrent et halvt Hundrede i Behold; de 44, hvoraf adskillige igjen indeholde flere Skrifter, ere mærkede snart med Navn eller Navnebogstaver udenpaa Bindet eller indvendig, snart med en Tegning af de velbekjendte Vaabenskjolde (gjerne med Tilføjelse af Aarstallet 1554 eller 1553), have dertil ofte en og anden Paaskrift, stundom med Birgittes eller Herluf Trolles egen Haand — sikre Vidnesbyrd om, hvorfra de stamme. De øvrige, der i det følgende betegnes med *, bære vel ikke Givernes

---

*) Bogstavmærkerne Th. og Br. i Fortegnelsen.

Navn eller Vaaben, men ligesom alle de førnævnte have de paa Snittet et gammeldags skrevet Nummer, som gjør det rimeligt, at ogsaa de hørte med til Herluf Trolles og hans Hustrus Haandbibliothek.

Denne interessante lille Bogskat indbefatter følgende Skrifter; hvor flere ere samlede i eet Bind, angives dette ved 1), 2) osv.

Det Ny Testamente Jhesu Christi ord oc Euangelia som Han selff predickede oc lerde her paa Jorden, hwilke Hans hellige Apostle oc euangeliste siden bescreffue de ære nu vdsætte paa reth Danske. Andorp 1529.

Om denne første Udgave af Christiæna Pedersens Oversættelse af Testamentet se Chr. Bruun, Aarsberetn. og Medd. fra det kgl. Bibl. I, Side 380—85.

I vort Exemplar findes paa Bindets indre Bagside en Tilegnelse til Høghbornue furstinde oc megtuge frwe, frw D: [Dorothea] Danmarks etc. Drottning, indfødt wdij jagena; foran paa Bindet staaer: Denne bogh hørcer Sophia Gøye till. Paa Forsætsbladet har Fru Birgitte egenhændig skrevet: 1548. Denne bogh berette gøye mynn lære Høshound Hertloff troelie Sonudagenn for inull.

HTs og BGs Vaaben med Aarstal 1553.

Decreta patrum siue concordia discordantium canonum cum suis apparatus. Bogen ender med de Ord: Insignis ac diuinus decretorum codex accuratissime feliciterque est Argentine consummatus Anno christi: Millesimo quadringentesimo nonagesimo. fol.

Bag paa Titelbladet HTs Vaaben tegnet 1554.

1) Korthe Bthlegginge der Euangelien, de an den Börnemeften Festen yn gancken jar geprediget werden. Dorck Anton. Coruinum. Magdeborck 1537. — 2) De Passio Christi, yn Söfs Predinge gedeelet. Dorck Ant. Coruinum. Magdeborck 1537.

BG egenhændig: Denne bogh hører berette gøye til. gud styrck hende och alle christne menisck y hans hellige ordt nade och misfundt och y jen sand christlig tro amen. alt mett hof y gud. B G.

Vam torn vnde der güdicheit Gades. Caspar Huberinus. (Börrede Martini Luther an einen itklifen fra-men Christen). Magdeborch 1535.

„Thenne bogh hører Berritthe gøye zw oc feym anderen“.

Paa 53 Blade bag i Bogen findes nogle af Davids Psalmer opskrevne, endvidere Bønner og gudelige Betragtninger, alt paa Tydsk. Derefter en Afskrift af den gl. danske Psalme: Ihesus paa korsiet stodt, och hannem forløb int helligt blødt, se Brandt og Helweg, den danske Psalmedigtning, Nr. 198.

Psalter Deudsch. Mit den Summarien. D. Mart. Luth. (I Fortalen siger Luther: Wir haben vmb diese Ostern des 1541. jars, vnser Deudsch Psalterlin widderumb vberlauffen, vnd zum lekten mal gebessert, Da bey wirs gedenden hinfort zu bleiben lassen). Leipz. 4.

„Thenne Baag er mig B. G. giffuen vðaff min rettellige gode wen Her Hogensild Diecke Ridder til Wyf. 1568“.

- 1) Der Prophet Jesaia Deudsch. Wittemb. 1528. 4.
- 2) Der Prophet SacharJa, ausgelegt durch Mart. Luther. Wittemb. 1528. 4. — 3) Twe predigen vp de Episteln S. Pauli 1. Thess. 4. D. Mart. Luther, gedan auer dem lyke des Rörvörsten Hertoge Frederikes tho Sassen. Item eyne tröstynge an den Rörvörsten van Sassen seliger gedechtenysse. Georgius Spalatinus. 1525. 4. — 4) Ein brieff an die Fürsten zu Sachsen von dem auffrührischen geyst. M. Luther. Wittemb. 1524. 4. — 5) An de Grentrike Stadt Hamborch, eyn breff Joann. Bugenhagens Pomers. Wittemberch 1528. 4. — 6) Von Briester Ehe des wirdig. Herrn Steffan Klingebeyl, mit

einer Vorrede Mart. Luther. Wittemb. 1528. 4. —
 7) Die weiffagunge Joh. Tichtenbergers deudsch. Sampt
 einer vorrede vnd vnterricht D. Martini Luthers. Wit-
 temb. 1527. 4. — 8) Von der falschen Betlerbuberey,
 Mit einer Vorrede Martini Luther. Vnd hinten an ein
 Notwelsch Vocabularius. Wittemb. 1528. 4. — 9) Die
 Histori Thome Munckers, des anfengers der Döringischen
 vffzur. — Ermanung des Durchl. Fürsten, Herrn Phi-
 lippsen Landtgraue zu Hessen. Hagenaw. 4.

„Das buch gehört Mauritio apten zw. 1528.“

HTs og BGs Vaabenskjolde med Aarstal 1554.

* Der Prediger Salomo ausgelegt durch D. Mart.
 Luther. Verdeudschet durch D. Justum Jonam. (Endel
 af Bindet mangler, ligesaa Titelbl. og Begyndelsen af
 D. Paulus Eberus' Fortale). Witteb. 1560.

Bthlegginge der Euangelien vnde Epistelen myt dem
 Register. D. Martinus Luther. Wittemb. 1526. fol.

„Denne Bog hør Her Magnus Gøye Niider Danmarks
 Kiiges hoff Mester tiill“.

Bag paa Titelbl. HTs Vaaben 1554.

Auslegung der Episteln vnd Euangelien, von Ostern
 bis auff das Aduent. D. Mar. Lut. Auffß new zuge-
 richt. Wittemb. 1544. fol.

„Denne Bog hør min jaliq̄h fader falsk giode thil“.

HTs og BGs Vaaben og BGs Valgsprog.

Von den Jüden vnd jren Lügen. D. M. Luth.
 Zum andernmal gedruckt, vnd mehr dazu gethan. Wit-
 temb. 1543. 4.

Udenpaa Bindet er trykt H T 1547.

Der Erste Teil der Bücher D. Mart. Luth. ober
 etliche Epistel der Aposteln. Wittemb. 1539. fol.

„Hic liber à præstantissima foemina Domina Byrgitta
 Gøye datus est liberæ Herlofsholmensi Scholæ“ cett.

Udenpaa Bindet trykt HERLVF TROLLE 1549.

Der ander Teil der Bücher D. Mart. Luth: Darin alle Streitschriften, samt etlichen Sendbrievien an Fürsten vnd Stedte etc. zusamen gebracht sind. Wittemb. 1548. fol.

„Hic liber à præstantissima foemina“ cett.

Bogens Bind ganske som den første Dels.

Der Dritt Teil der Bücher des Ehrnwird. herrn D. Mart. Lutheri, darin zusamen gebracht sind, Christl. vnd tröstl. erklerung vnd auslegung der furnemesten Psalmen (med Fortale fra 1550 af Phil. Melanthon til Kong Christian af Danm. og Norge). Wittemb. 1553. fol.

„Denne bog till hører fru Ellenne goie till Clagholt
1562.“

Der Bierdte Teil der Bücher des Ehrw. Herrn D. Mart. Luth. darin zusamen gebracht sind Christl. vnd tröstl. erklerung vnd auslegung vber etliche fürneme Capitel vnd Sprüche aus göttlicher Schrift. (Wittemberg) 1551. fol.

„Denne Bog till hører fru ellenne Gøye t. Cl. 1562.“

Der Fünffte Teil der Bücher des Ehrnw. Herrn D. Mart. Lutheri, darinnen begriffen sind die Auslegung vber das erste Buch, vnd folgend vber etliche Capitel der andern Bücher Mose, Auch vber etliche Propheten. Wittemb. 1552. fol.

„Denne Bogh gaff Erlig Och Welb. maund S. T. till Herluffsholtm ihnn tierre Høstrue fru B. G. Nytt aars dag MDLXI.“ Derefter BGs Valgsprog.

Der Sechste teil der Bücher des Ehrnw. Herrn D. Mart. Lutheri, darinnen begriffen etliche Auslegung der heiligen Schrift im neuen Testament, Auch die Bücher vom Ehestand, Kauffshandel vnd Wucher, Bermanung vnd Trostschriften etc. Witteb. 1553. fol.

„Denne bog till hører fru Ellenne goie till Clagholt
1562.“

Der Siebend Teil der Bücher des Ehrw. Herrn D. Mart. Lutheri, Darinnen begriffen die Bücher vom Christl. stand, wider den Papsst, vnd die Bischoue, ire Scribenten vnd Vorteidinger. Item, von der Kirchen vnd den Conci- lijs, vnd der gleichen. Wittemb. 1554. fol.

„Theuue bog till hører frw elkenne goie till Clarholm 1562.“

Der Achte Teil der Bücher des Ehrw. Herrn D. Mart. Lutheri: darinnen die verdeudschte Auslegunge be- griffen vber die Psalms graduum, vnd den 110 Psalm, Das fünffte buch Mose, vnd diese Propheten, Hosea, Joel, Amos etc. Wittemb. 1556. fol.

„Theuue bog tillhorer frw ellene goie till Clarholm. 1562.“

Der Zehende Teil der Bücher des Ehrw. Herrn D. Mart. Lutheri, Nemlich die herrliche Auslegung vber das Erste Buch Mofi, von anfang bis auff das XXV. Capitel, welche Auslegung der tewre Man Gottes kurz vor seinem ende volbracht. Wittemb. 1558. fol.

HT egenhændig: 1561. Theuue bog gaff Herloff trolle iju kere huffru Byrgitthe göye. Herloff Trolle.

Der Fiffte Teil der Bücher des Ehrw. Herrn D. Mart. Lutheri, Nemlich die herrliche Auslegung vber das Erste Buch Mofi, Vom anfang des XXV. Capitelis, bis zum ende. Wittemb. 1558. fol.

„Hic liber à præstant. foemina Domina B. G. datus est liberæ Herlofsholmensi scholæ“ cett.

Der Zwelffte vnd letzte Teil der Bücher des Ehrw. herrn: D. Mart. Lutheri: Nemlich, Die erste Auslegung vber die Epistel an die Galater, Ecclesiastes oder Prediger Salomonis, sampt etlichen Trostschriften, Sendbriuen etc. Wittemb. 1559. fol. (Fortale af Phil. Melan- thon til Kong Frederik af Danm. og Norge).

„Thenne bog haffwer, Erliig oc Welb. Manudtt Her Serlouff Trolle, tiil Serlowffsholm ritthet etc. Giffwitt szinn tier Swstrw frv B. G., thenndt 9 dagh septembriß Anno D. 1560 wdij tiobenuhaffn.“

1) Das schöne Confitemini, an der zal der CXVIII. Psalm, Ausgelegt durch D. Mart. Luther. Mit einer neuen Vorrede (af D. Caspar Creutziger). Wittemberg 1548. — 2) Creuzbüchlein (Warumb die reyne Lehr des Euangelii, trewe Prediger, vund frumme Christen, ohne Creuz vund Leiden nit sein mögen). Durch Erasmus Sarcerium. 1550. Mit einer Vorrede Phil. Melanthon.

„Dene bog hörer elcne gøbe til. gud giue hene syn nade. 1553.“

Paa et Blad mellem de to Skrifter findes en Afskrift af „F. B G daglige bonn wdij S Z: frauerriise.“

Bag i Bogen: „Ther Serloff Trolle bleff foriitt tiil admirall, oc mand screff MDLXIII“ etc.

1) Von der Kirchen, vnd alten Kirchenlern. Phil. Melanthon. Verdeudtschet durch Iustum Jonam. Wittemb. 1540. 4. — 2) Eine Predigt vber die Epistel, so man liejet von den heiligen Engeln. Apoc. XII. Mart. Luth. Wittemb. 1544. 4. — 3) Das die Fürsten aus Gottes beuelh vnd gebot schuldig sind, bey jren vnterthanen abgötterey, vnrechte Gottes dienst vnd falsche Lehr abzuthun, verdeudtschet d. Georgium Maiorem. Phil. Melanthon. Wittemb. 1540. 4. — 4) Doctor Martini Luther Erbieten: Sampt der Appellation oder Berufung an ein frey Christlich Concilium. Geschrieben im jar 1521. Wittemberg 1548. 4.

HTs Vaaben med Aarstal 1554, udvendig 1549.

1) In Daniele prophetam commentarius. Phil. Melanthon autore. Eiusdem in Hieremias prophetas uaticinia argumentum. Basileæ 1543. — 2) Sententia

Salomonis, iuxta hebraicam veritatem redditæ, autore **Phil. Melancthone**. Lips. — 3) In D. Pavli ad Romanos epistolam Exegema. Authore **And. Hyperio**. Marpurgi 1549. — 4) De imagine dei in primis parentibus, ac destructione, et renouatione eius explicatio **M. Tilom. Cragij**. Cum præfat. **Ph. Melanthonis**. Vitemb. 1549.

Udenpaa Bindet H T 1550, indeni HTs Vaaben 1554.

Die Heubtartifel Christlicher Lere, zusamen gezogen d. **Phil. Melanthon** (Loci Communes Theologici). Verdeudscht d. **Iustum Jonam**. Vnd im 1549. jar, Durch **Ph. Melanthon**. widerumb durchsehen. Wittemb. 1549. 4.

HTs Vaaben med Aarstallet 1554.

Heubtartifel Christlicher Lere (Loci Theologici), Etwa von **D. Iusto Jona** in Deutsche sprach gebracht, jekund aber im MDLV. jar, Von **Phil. Melanthon** widerumb durchsehen. Wittemb. 1558. 4.

HT egenhændig: **Thenne baag gaff Herloff trolle syn tere hußr^v frw byrgitte göye thend 8 dag Martij Wdltzi.**

**Herloff trolle
screff.**

Der Ordinanden Examen, wie es in der Kirchen zu Wittemberg gebraucht wird. Geschrieben d. **Herrn Philip. Melan.** Wittemb. 1558.

„Dem Edlen Ervesten vnd gestrengen herrn **Herloff Trolß**“. Udenpaa Bindet er trykt: **Herloff Trolle** 1558.

Corpus Doctrinæ Christianæ. Das ist, Ganze Summa der rechten waren Christl. Lehre. Durch den Ehrnw. **Herrn Ph. Melanthonem**. (Confessio, Apologia, Repetitio der Augsp. Conf. 1551, Heubtarticel Christl. Lehre, Examen der Ordinanden, Anleitung, wie zuantworten sey, auff die Abgöttischen Artikel in Baiern gestellet). Leipzig 1560. fol.

Samme Paaskrift som paa tolvte Del af Luthers Værker.

* 1) *Epistolae Pavli scriptae ad Romanos, Enarratio edita à Phil. Melanthe.* Witeb. 1556. — 2) *Series et dispositio orationis in Epistola Pauli ad Romanos. Autore D. Georg. Maiore.* Wittemb. 1556.

Initia doctrinae physicæ, dictata in Academia Vuitebergensi. Philip. Melanth. (Libri I—III.) Vuiteb. 1549.

Indeni HTs Vaaben 1554, udenpaa Bindet er trykt H T 1550.

1) *Brevis narratio exponens, qvo fine vitam in terris svam clavserit rever. vir D. Phil. Melanthon. Conscripta a professoribus Acad. Witeb. Vittebergæ* 1560. 4. — 2) *Orationes recitatae in Acad. Witeb. eo tempore, quo prælectiones publicas reuer. et clar. Viri Ph. Melanthonis aliqui ex professoribus continuare ceperunt.* Witeb. 1560. 4.

„Generoso et Magnifico D. Herluff Troel, Equiti Aur. et consiliario Incltyti Regis Danicæ“.

Enarratio epistolæ Pavli scriptæ ad Ephesios, collecta à Georgio Maiore. Witeb. 1552. (Skriftet er tilegnet Kong Christian af Danmark og Norge.)

HTs Vaaben 1554.

Auslegung der Epistel S. Pauli an die Galater in 20 Predigt verfaßet. Durch D. Georg. Maior. Wittemberg 1558.

Paa Bindets Forside er trykt med Guld det dansk-norske Rigsvaaben og „D K Z D 1558“ o: Dorothea, Königin zu Dennemarek, hvem Værket er tilegnet.

„Denne bog hører fru birrette herløff troles tiill och er hiinne giffuen aff hiinnes bejønnerlig gode wen anne hardenbiereg paa folig den löffuer dag nest effter santte myfels dag AD 1563“.

* Das ander Buch Mofi, Exodus genant, durch H. Johansen Brentzen in lateinischer sprach außgelegt, ver-
tewtscht durch Sebastian Coccium. Hagenaw 1540. 4.

1) Eßliche Buß-Predigten, Johannis Brentij, verdeud-
schet d. M. Joh. Pollicarium Cynnacum. (Warnung D.
Martin Luthers, aus eßlichen seinen Schrifften zusamen
getragen d. M. Joh. Pollicarium.) Erfurdt 1548. —

2) Feuerzeug Christlicher Andacht. Darinne gebets weise
Die zehen gebot. Der Christl. glaub. Das vater vnser.
Leipzig 1546.

HT (egenhändig?): Theunde Bog hører Berethe göye
till och er henude giffue aff hennes kerre hosbonnd herloff
Trolle thend 9 dag dech anno 1548.

Hauptartickel Christlicher Lere Aus dem Psalter des
Propheten Davids gezogen, vnd in Frag vnd Antwort
gestellet. Durch Hier. Wittich von Bresla. Leipzig 1545.

HTs og BGs Vaabenskjolde 1553. Indbindingen er
ikke den oprindelige.

Dialogus. Von der Herrlichen, trostreichen predigt,
die Christus von Jerusalem bis gen Emaus, den zweien
Jüngern am Ostertag gethan hat. Durch D. Urbanum
Rhegium. Wittemb. 1545. 4.

HTs Vaaben 1554, udvendig trykt H T 1550.

1) Hortvlvs animæ. Lustgarten der Seelen: Mit
schönen lieblichen Figuren. (Georg Rhaw.) Wittemberg
1548. 4. — 2) Vieler schönen Sprüche aus Göttlicher
Schrift auslegung, welche D. Mart. Luther seliger, vielen
in jre Biblien geschrieben. Dergleichen Sprüche von an-
dern Herrn außgelegt, sind auch mit eingemenget. Wit-
temb. 1547. 4.

BG egenhändig: 1548. Denne Bog hører Vertthe
gøye til och er meg gynnenn y roffiller marrkenn.

Außlegunge der Episteln vnd Euangelien, auff alle Sontage vnd fürnembsten Fest, durchs ganze Jar. Für die jungen Christen in Fragstück verfasst d. J. Spangenberg. (Vorrede D. Mart. Luthers). Nürnberg. 1557. fol.

„Thenne Bogh Gaff Erl. och Welb. manndt S. L. synn kerre Höstrue fru B. G. Rytt aars dag MDLXI.“

Abschiedt Der Röm. Keyf. Maieft. vnd gemehner Stend, vff dem Reichstag zu Augspurg vffgericht, A. D. 1548. — Resolution der Röm. Key. Maie., Wie es der Religion halben, biß nach endung des Concilij gehalten werden soll. — Key. Maieft. Reformation. — Landtfrieden der Key. Maie. etc. Meynz 1548. fol.

Indeni HTs Vaaben 1554, udenpaa trykt H T 1548.

Bedebökelin Muer de Hufstafel, Wo ein yder yn synem Stande vnd anliggenden nöden tho Gude beden schal. Durch Joach. Schröder. Magdeborch 1557.

„Thenne baag gaff eri. och Welb. Mandt, S. L. syn kerre Hufstuw, fru B. G. Ry aars dag. MDLXI.“

* In Epistolam Divi Iacobi Apostoli commentarius scriptus à Nicol. Hemmingio. Hafniae 1563. De regeneratione spirituali, et obedientia Deo necessario præstanda à Regeneratis. Autore Nicolao Hemmingio. Hafniae 1563.

Exemplaret har oprindeligt tilhørt Frants Brockenhush til Egeskov, hvem Kommentaren over Jakobs Brev er tilegnet.

* Grundtliche Hystoria von der Meß, aus den Heyl. Euangelisten, Aposteln, Propheten, Alten vnd neuen Leerern der Kirchen etc. zusammen getragen. Durch D. Valentin Dantium. Mit einer Vorred Herrrn Joann Brenßen. (1—2). Tübingen 1557. 4.

Der ganz Jüdisch Glaub. Mit sampt einer gründlichen anzeigunge, aller saktionen, Ceremonien, gebetten

etc., deren sich die Juden halten durch das gang Jar, d. **Anthou. Margaritham.** Franckf. a. M. 1544. 4.

Udenpaa Bindet H T 1547, indvendig HTs Vaaben 1554.

* Historien Der Heyligen Außermölten Gottes Zeügen, Bekennern vnd Martyrern. Durch Lud. Rabus von Memmingen. Straßburg 1—2 1555—56. 3—4 1555—56. 5—6 1556—57. 4.

Wandalia (**Alberti Krantz**) in qua de Wandalorum popvlis, et eorum patrio solo ac migratione: et de eorum regibus, ac bellis domi forisque gestis. Colon. Agripp. 1519. fol.

„Hic liber à præstantissima foemina Domina B. G. datus est liberæ Herlofsholmensi Scholæ“ cett.

Ein Außereßne Chronick von anfang der welt bis auff das iar M DCCCXIX. in vier theyl abgetheylet. Durch Caspar Hedio auß d. Latin ins Teütsch gebracht. (Vorred Herr Philippi Melanchthons bei dem Andern theyl). Straßburg 1539. fol.

Exemplaret har tilhørt Henrich Guntersbergh.

„Hic liber à præstant. foemina Dom. B. G. datus est“ cett.

Ein außereßne Chronicka von C. Julio Cesare dem ersten, bis auff Carolum quintum. Durch D. Joh. Cuspinianum zu Latin beschriben, durch D. Casp. Hedion in das Teütsch bracht. (Vorred Herr Phil. Melanchthons). Straßb. 1541. fol.

„Hic liber à præstant. foemina“ cett.

Martini Cromeri De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX (Titelbl. mgl.). — **Martini Cromeri** Oratio in funere principis Sigismundi, eius nominis primi. Basileæ 1555. fol.

„Hic liber à præstantissima foemina“ cett.

1) Regentenbuch Aus vielen trefflichen alten vnd newen Historien. Von newen geschriben d. Georg. Tauterbeden. Leipzig 1556. fol. — 2) Genealogia vnd Chronica des Durchl. Hauses, der Fürsten zu Anhalt, auff 1055 Jar in sechs Büchern. (D. Ernst Drottuff). Mit einer Vorrede Herrn Philippi Melanthon. Leipzig 1556. fol. — 3) Keyser Heinrichs des vierdten, Hertzogen zu Francken vnd am Rhyn etc. fünfftzigjährige Historia. Durch Johann Stumpffen. Zürich 1556. fol.

„Hic liber à præstantissima foemina, Dom. B. G.“ cett.

* Eigentliche beschreibung der hin vund wider farth zu dem Heyligen Landt gen Jerusalem, vnd furter durch die grosse Wüsteney zu dem Heyligen Berge Horeb Sinay. (Bruder Sclir Prediger Ordens). Anno 1556. 4.

* Doctrinale totivs grammatices in vnum digestum, ab eruditissimis huius scientiæ professoribus elaboratum, denuoque reuisum. Commentaria in Primam, Secundam, Tertiam partem Alexandri **Hermanni Torrentini, Kemponis Thessaliensis** cett. — De octo orationis partium constructione libellus. **Eras. Roterodamo** Autore. Anno 1551.

I. Historie.

1. Indledende Skrifter.

- Achenwall, G.**, Grundsätze der Europ. Geschichte. Gött. 1754.
- Bastholm, C.**, Hist. Efterretninger til Kundskab om Mennesket i dets vilde og raa Tilstand. 1—4. Kbh. 1803—4. (Br.)
- Becmani, J. C.**, Syntagma dignitatum illustrium, civilium, sacrarum, equestrium. Pref. et Lips. 1696. 4. (Th.)
- Bodini, J.**, Methodus ad facilem historiarum cognitionem. Genev. 1610. (Th.)
- Bosii, I. A.**, Introductio in notitiam rerumpubl.; acced. eiusdem dissertationes de statu Europæ. Jenæ 1676. 4.
- Daa, L. K.**, Udsigt over Ethnologien. Prg. Christ. 1855.
- Eggers, C. U. D.**, Skizze u. Fragmente einer Gesch. der Menschheit. 1 Bd. Flensb. u. Lpz. 1786. (Br.)
- Engelstoff, L.**, Grundlinier til en Encyclopædie af de historiske og statist. Videnskaber. Kbh. 1803.
- Essich, J. G.**, Einleitung zu der allg. weltl. Historie. Fortges. von V. F. Weißenmajer. Stutg. 1746.
- Geijer, E. G.**, Föreläs. öfver menniskans historia. Efter det muntl. föredraget uppteckn. och utgifna af S. Ribbing. Stekh. 1856.
- Hederich, B.**, Anleitung zu den fürnehmsten histor. Wissenschaften. Berl. 1742. (Th.)
- Herder, J. G.**, Ideen zur Philosophie der Gesch. der Menschheit. 1—4. Riga u. Lpz. 1784—91. 4.
- Home, H.**, Versuche über die Geschichte des Menschen. Aus dem Engl. 1—2. Lpz. 1774—75.
- Kriegk, G. L.**, Die Völkerstämme u. ihre Zweige. Frkf. 1854. (Indb. med Schlosser Weltgeschichte XIX, se 3).
- Lambert, J. B.**, Histoire générale, civile, natur., polit. et religieuse de tous les peuples du monde. 1—14. (15 voll.) Paris 1750. (Br.)
- Liedtke, J. G.**, Ueber die philos. Auffassung der Weltgeschichte. Prg. Gleiwitz 1856. 4.
- Menneskeslægtens alm. Characteristik eller Beskriv. over bekj. Folkeslags Character, Relig. og Sæder. Ovs. af Wedege og C. C. Boeck.** 1—2. Kbh. 1800. (Br.)

- Molbech, C.**, Forelæsn. ved Kbhavns Univers. over Historiens Philosophie. 1—2. Kbh. 1840—41.
— Ideer over Historie og Historieskrivning. Kbh. 1808.
- Noël, A.**, Sur l'importance de la foi dans l'étude de l'histoire. Prg. Köln 1856. 4.
- Ottonis, Ev.**, Notitia praecipuarum Europae rerumpubl. Jenæ 1747. (Th.)
- Rudbek, Olf**, Atland eller Manheim — Olavi Rudbeckii Atlantica (Svensk og Latin). 1—2. Ups. (1684—)1689. fol. (Th.)
- Schiern, F.**, Europas Folkestammer. Histor. Undersøgelser og Omrids. 1. Kbh. 1851.
- Schildii, J.**, De coalitione populorum ac rerumpublic. Hag. Comit. 1661. 4.
- Schönwälder**, Die Weltgeschichte als Vorhalle für das Reich Gottes. Prg. Brieg 1856. 4.
- Steenstrup, M. G. G.**, Hist.-krit. Oversigt over Forsøgene paa at give en Historiens Filosofi. Kbh. 1854.
- Struvii, B. G.**, Selecta bibliotheca historica secundum monarchias, regna, secula distincta. Jen. 1705. (Th.)
- Teipel**, Aphorismen über Geschichtschreibung. Prg. Coesfeld 1854. 4.
- Treschow, N.**, Elementer til Historiens Philosophie, i Forelæsninger. 1—2 (1 Bd.) Kbh. 1811.
- Wachsmuth, G.**, De rerum gestarum memoriae principii. 1—2 (1 vol.) Lips. 1829—30. 4.
- Whear, D.**, Relectiones hyemales de ratione et methodo legendi utrasque historias, Civiles et Ecclesiasticas. Cantbr. 1684. (Th.)
- Vorbereitung zur Weltgesch. für Kinder. 1. Gött. 1779. (Br.)
- Vossii, G. I.**, Ars historica. Lugd. Bat. 1653. 4. (Th.)

2. Historiske Samlinger, Ordbøger, blandede Skrifter.

- Acerra Philologica, d. i. 600 ausserlesene u. denckwürd. Historien. Freckf. u. Lpz. 1663. (Th.)
- Adelungk, W. H.**, Thesaurus historiarum oder Schatz-Kammer rarer u. ausserlesener Historien. Hamb. 1695.
- Amusemens historiques. 1—2. Amstd. 1735. (Br.)

- Archiv for Historie og Geographie. Udgivet af J. C. Riise. 2—26, 28—30, 32—49, 51, 53, 55—63, 64 (to Expl.), 65—72, 74—75 (69 Bind). Kbh. 1820—38. — Alfabetsk Indholds-Register over samtlige 75 Bind. Kbh. 1839.
- Historisk-geographisk. Udg. af J. C. Riise. 1 (to Expl.), 2—51, 52 (def.), 53—75. Kbh. 1839—64.
- für Geschichte u. Literatur, herausg. v. F. C. Schlosser u. G. A. Bercht. 1—2. Frkf. 1830—31.
- Historisk. Et Maanedsskrift, udg. af J. Petersen og F. Granzow. 4 Bind. Kbh. 1869—70.
- Das Ausserordentliche, Seltsame und Merkwürd. vieler Menschen unsrer Zeit. Lpz. 1776. (Br.)
- Baden, G. L.**, Smaa Afhandlinger fornemm. i Fædrenelandets, Middelalderens og den christne Kirkes Historie. 1—2. Kbh. 1821—24.
- Bayle, P.**, Historisches u. Crit. Wörterbuch, übs. u. mit Anm. verschen von J. C. Gottscheden. 1—4. Lpz. 1741—44. fol. (Th.)
- Bibliothek, Allg. historische, herausg. von J. C. Gatterer. 1—16 (8 Bd.) Halle 1767—71.
- Boccalini, T.**, 131 Relationes od. Neue zeitungen aus Parnasso. Aus dem Ital. Leyd. 1641. 4. (Th.)
- Bonifacii, Balth.**, Historia ludicra. Brux. 1656. 4. (Th.)
- Bredow, G. G.**, Untersuchungen über einzelne Gegenstände der Geschichte. 1—2. Alt. 1800—2.
- Calender, Historisk, udg. af L. Engelstoft og J. Møller. 1—3. Kbh. 1814—17.
- Camerarius, Ph.**, Operæ horarum subcisivarum sive meditationes historicae. 1—3 (1 vol.) Frcof. 1625—44. 4. (Th.)
- Chasles, Philarète**, Études sur l'antiquité précédées d'un essai sur les influences intellect. des races etc. Paris 1847.
- „Dagen“ for Aaret 1807. Ved K. H. Seidelin. Kbh. fol.
- April 1827 — December 1828. Redigeret af F. Thaarup. 2 Bind. Kbh. fol.
- Udvalg af **Laur. Engelstofts** Skrifter. 1—3. Kbh. 1859—62.
- Estrup, H. F. J.**, Historiske Blandinger. Kbh. 1830.
- Samlede Skrifter. Udg. efter hans Død. 1—3. Kbh. 1851.
- Gauhen, J. F.**, Historisches Helden- und Heldinnen-Lexicon. Lpz. 1716. (Th.)
- Gemälde, Historische, in Erzähl. merkwürdiger Begebenh. aus

- dem Leben berühmter Menschen. 1—6, 8—13 (12 Bd.)
Riga u. Lpz. 1797—1805.
- Gespräche in dem Reiche derer Todten. 13 Bd. Lpz. 1722 ff.
4. (Th.)
- *Sonderbare Nationen*—. 17—24 Entrevue (1 Bd.) Berl.
1729—30. 4. (Th.)
- Gualterius, Jo.**, *Chronicon Chronicorum ecclesiastico-politicum,*
ex huius superiorisque ætatis scriptoribus concinnatum.
1—4. Frcf. 1614. (Th.)
- Hegewisch, H.**, *Neue Sammlung kleiner historischer u. literar.*
Schriften. Alt. 1809.
- Hoffmann, J. J.**, *Lexicon universale se Encyklop.*
- Hondorffius, A.**, et **Ph. Lonicerus**, *Theatrum historicum sive*
Promptuarium illustrium exemplorum. Frcf. 1607. (Th.)
- Journal, Politisches.* Herausg. v. einer Gesellsch. von Ge-
lehrten. Jahrg. 1784 (def.), 1789 (def.), 1790—1804, 1805
(def.) 34 Bd. Hamb. (Br.)
- Iselin, J. C.**, *Historisch- u. Geograph. allgem. Lexicon.* 1—4.
Basel 1729 (1728). fol. (Th.)
- Beck, J. C.**, u. **A. J. Buxtorff**, *Supplement zu dem Baselischen*
allgemeinen Historischen Lexico. 1—2. Basel 1742—44.
fol. (Th.)
- Loniceri, Ph.**, *Theatrum historicum se Hondorffius.*
- Magazin für die neue Historie u. Geographie, angelegt v. A.*
F. Büsching. 1—4 (2 Bd.) Hamb. 1767—70. 4. (Br.)
- Michael Saxo**, *Alphabetum Historicum od. der Zeitvertreiber*
(Titbl. mgl.) (Wechmar 1618).
- Minerva. Journal historischen u. polit. Inhalts, herausg. von*
J. W. v. Archenholz. Hamb. 1796—1810 (Jan. 1796 og
Juli 1806 mgl.) 60 Bd.
- Moreri, L.**, *Le grand dictionnaire historique.* 1—4. Amstd.
1724. fol. (Th.)
- Supplement aux anciennes éditions du grand dictionnaire*
hist. de M. L. Moreri. 1—2. Amstd. 1716. fol. (Th.)
- Niebuhr, B. G.**, *Kleine historische und philolog. Schriften.* I.
Bonn 1828.
- Orion. Historisk-geogr. Maanedskr. Redig. af T. Becker.*
1—4. Kbh. 1839—41. (Se 10).
- Politik og Historie. Et Hæfteskift af J. K. Høst.* 1—5.
Kbh. 1820—22.
- Reinhardt, C. E. F.**, *Folkelige Foredrag.* Kbh. 1868.

- Rohmann, J. L.**, Blandede Skildringer af nogle hist. Mærkværdigheder. Od. 1855.
- Schiern, F.**, Historiske Studier. 1—2. Kbh. 1856—57.
- Schirach, G. B.**, Historische Briefe. Helmstädt u. Magdeburg 1770. (Br.)
- Snedorff, F.**, Samlede Skrifter. 1—4 (6 Bd.) Kbh. 1794—98. (Br.)
- Stats-Anzeigen, gesammelt v. A. L. Schlözer. 1—6. Gött. 1782—84. (Br.)
- Statstidende, Den Danske. Redig. af Ph. J. Knudsen 1823, 1825—28. Redig. af N. David 1829. 6 Bd. Kbh. fol.
- Stöcken, Ger. von**, Amoenitates historicæ, sive Rerum selectarum centuriæ duæ, ex antiqua historia congestæ. Norib. 1658. 4. (Br.)
- Stöver, D. H.**, Archiv zur Länder- u. Geschicht-Kunde unsrer Zeit. 1. Schwerin 1790.
- Taschenbuch, Historisches. Mit Beiträgen v. Passow etc. herausg. von F. v. Raumer. 1—9. Lpz. 1830—38.
- Voigt, F.**, Histor.-geographische Studien. Prg. Berl. 1854. 4.
- Wolff, O.**, Historisk Ordbog. 1—11. Kbh. 1807—19.
- Ziegler und Kliphausen, H. A. v.**, Historisches Labyrinth der Zeit. Lpz. 1701. fol. (Th.)

3. Almindelig Verdenshistorie.

- Anderson, A.**, Historische Geschichte des Handels von den ältesten bis auf jezzige Zeiten. Aus dem Engl. 1—3. Riga 1773—75. (Br.)
- Baden, J.**, Anviisning se **Woltemat**.
- Bang, J. P.**, Historiens vigtigste Begivenheder, fragmentarisk fremstillede. Kbh. 1868.
- Baumgarten, S. J.**, Erlæuterungsschriften se **Welthistorie**.
- Becker, K. F.**, Verdenshistorie, omarb. af **J. G. Woltmann**, forts. af **K. A. Wenzel**. Ovs. af **J. Riise**. 1—12. Kbh. 1822—29.
— Alfab. Register til 7de Udg. af **K. F. Beckers** Verdenshistorie med Fortsættelser i 16 Bind. Ved **J. Riise**. Kbh. 1858.
— Verdenshistorie, fortsat af **E. Arnd** se 8.
- Bohr, H. G.**, Mindre Lærebog i Verdenshist. 1—2. Kbh. 1861.
- Bossuet, J. B.**, Discours sur l'hist. universelle. 1. (11. édit.)

- Amstd. 1717. Continuation (tome 2—3) de l'hist. univers.
Amstd. 1714. (Br.)
- Einleitung in die allg. Geschichte der Welt. Uebers. u.
fortges. v. **J. A. Cramer**. 1—5 (6 Bd.) Lpz. 1757—72. (Th.)
- Böttiger, K. W.**, Verdenshist. i Levnetsbeskrivelser. Ovs. af
A. C. Lund og H. Brøchner. 1—8. Kbh. 1840—45.
- Bredow, G. G.**, Mærkværdige Begivenheder af Verdenshist.
Ovs. af H. A. Kofod. 1—2. Kbh. 1815—16. (M.)
- — Ovs. af H. G. N. Nyegaard. Kbh. 1805.
- Brorson, A. W.**, Verdenshistorie se **Milloy**.
- Cantù, C.**, Verdenshist., frit bearbejdet ved E. Holm og Ph.
Weilbach. 1—4 H. 1870—71.
- Carionis Chronicon expos. et auctum a Ph. Melanthon et C.
Peucero**. Witteb. 1572. fol. (Th.)
- Chronica gantz new Latine geschr. v. **Ph. Melanthon**, ver-
deudscht durch E. Menium. 1—2 (1 Bd.) Witteberg
1562—66. 4. (Th.)
- — verm. d. **Ph. Melanthonem** u. **C. Peucerum**, itzund in
Deutsche Sprach gebracht. Witteb. 1578. fol. (Th.)
- **Joh.**, Cronica. Forbedret aff **Ph. Melanthon**. Vdset paa
Danske aff C. Lauritzøn Linued. Kbh. 1595. 4. (Th.)
- Chevreau**, Histoire du monde. 1—5. La Haye 1698. (Th.)
- Chronicke, Allg. Staats-, Kriegs-, Kirchen- und Gelehrten-, bis
auf unsere Zeit (1648). 3—10. Lpz. 1734—41. fol. (Th.)
- Chronicum Abbatis Urspergensis a Nino rege ad temp. Fri-
derici II. Paraleipomena rerum memorabilium a Frid. II.
ad Carolum V. (Fortale af **Ph. Melanthon**). Argentor.
1540. fol. (Th.)
- Claude de l'Isle**, Abrégé de l'hist. universelle. 1—7. La Haye
1731. (Th.)
- Clericus, J.**, Compendium historix univ. ab initio mundi ad
temp. Caroli Magni. Amstd. 1698. (Th.)
- Cluveri, J.**, Historiarum totius mundi Epitome. Lugd. Bat.
1657. 4. (Th.)
- Cuspinianus, J.**, Ein ausserlessne Chronicka von C. Julio Cesare
biss auff Carolum quintum. Durch Casp. Hedion in das
Teütsch bracht. Strassb. 1541. fol. (BG.)
- Dolz, J. C.**, Ledetraad til Underv. i den alm. Menneskehist.
Fordansket af K. L. Rahbek. Fridericia 1805.
- Duport du Tertre**, Hist. des conjurations et révolutions célèbres
tant anciennes que modernes. 1—10. Par. 1754—60. (Br.)

- Eichhorn, J. G.**, Weltgeschichte. 1—2. Gött. 1799—1800.
- Estrup, H. F. J.**, Lærebog i den almindelige Verdens-Historie. Sorø 1826.
- Freyer, Hieron.**, Nähere Einleitung zur Universalhistorie. Halle 1750. (Th.)
- Galletti**, Lærebog i Hist. for Skolerne. Ovs. af C. P. Hansen. Kbh. 1811.
- Gottfridi, J. L.**, Hist. Chronica biss auff d. J. 1619. Mit Kupfer-Stücken gezieret d. M. Merianum. Frkf. a. M. 1674. fol. (Th.)
- Gottfrieds, J. L.**, Fortges. Hist. Chronick 1618—1659. Frckf. a. M. 1745. fol. (Th.)
— — 1660—1750. Frkf. a. M. 1759. fol. (Th.)
- Grundtvig, N. F. S.**, Haandbog i Verdens-Historien. 1—3. Kbh. 1833—43.
— Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng. Kbh. 1812. (M.)
- (**Hardion**), Hist. universelle, composée par ordre des Mesdames de France. 1—18. Par. 1754—65. — T. 19—20 par **S. N. H. Linguet**. 1769. (Br.)
- Medio, C.**, Ein Ausserlessne Chronick v. anfang der welt bis auff d. iar MDXXXIX. Aus dem Latin ins Teutsch gebracht. Strassb. 1539. fol. (BG.)
- Hertzog, G. L.**, Hist. Anhang an **B. G. Struvens** Kurtzen Begriff d. Universal-Hist. Jena 1736.
- Holberg, L.**, Introduction til de Europ. Rigers Historie. Med et Tillæg fra 1709 til 1728. Kbh. 1757. (M.)
— Synopsis historiæ universalis. Hafn. 1749. (M.)
— Universal-Historie. Oversat og forøget ved **N. Jonge**. (Gjennemskudt med Blade). Kbh. 1757. (Br.)
- Hübner, J.**, Korte Spørsmal af den polit. Hist., indtil nærv. Tid fortsatte. 1—9. Kbh. 1746—50. (Th.)
- Imhof, A. L. v.**, Histor. Bilder-Saal, Beschreib. der historiæ univers. biss auf d. J. 1765. 1—14. Nürnberg. 1722—66. (Th.)
- Kofod, H. A.**, Almindelig Verdenshistorie i Udtog. Omarb. af **S. B. Thrige**. Kbh. 1857.
— Kort Udsigt over de mærkeligste Begivenh. i Verden. Kbh. 1809. (M.)
— Historiens vigtigste Begivenheder, fragmentarisk fremstill. Kbh. 1810.
- Kriegk, G. L.**, Weltgeschichte se **Schlosser**.

- Kurz, H.**, Erläuterungen se **Weisser**.
- Laeti, J.**, Compendium historiæ univ. Lugd. Bat. 1643. (Th.)
Liber cronicarum cum figuris et ymaginibus ab inicio mundi.
(Som Forfattere nævnes Pag. 268 **Benevenustus Himolensis**
og **Æneas de picolominibus cardinalis**). Nuremb. 1493. fol.
(Th.)
- Matthiæ, C.**, Theatrum historicum, in quo quatuor monarchiæ
describuntur. Amstld. 1656. 4. (Th.)
— — cui novum accessit Supplementum. Frcof. et Lips.
1689. 4.
— — d. i. Schau-Platz, auff welchem die vier grossen Mon-
archien beschrieben werden. Uebers. v. P. J. Marper-
ger. Frckf. u. Lpz. 1699. fol. (Th.)
- Drouet de Maupertuy**, Elemens historiques (méthode pour ap-
prendre l'histoire aux enfans). 1—2. Par. 1750. (Br.)
- Merz, H.**, Erläuterungen se **Weisser**.
- Millot**, Verdens Historie. Af det Franske ovs. af P. M. Tro-
jel. 1—10. Fortsat af **W. E. Christiani** og ovs. af det
Tydske ved **A. W. Brorson**. 11—17. Kbh. 1781—95.
Brorson, A. W., Fortsætt. af Abbed Millots Verdens-Historie
(fra Fred. IIs Død). 1—4. Kbh. 1804—10.
— — 1. Deel. Kbh. 1804. (Br.)
- Morisotus, C. B.**, Orbis maritimi s. rerum in mari et littoribus
gestarum generalis historia. Divione 1643. fol. (Th.)
- Munthe, E.**, De mærkeligste Personers Levnetsbeskr. og de
vigtigste Tildragelser igj. alle Tidsaldere. Kbh. 1809.
- Müntzer, V.**, Chronographia oder Beschreybung der Jaren
vonn anfang der Welt biss auff vnsere Zeyt. Berrn 1550.
4. (B. V.)
- Mørk Hansen, M.**, Kortfattet Lærebog i Verdenshistorien. Kbh.
1852.
- Oldenburgeri, Ph. A.**, Thesaurus rerumpublic. totius orbis qua-
dripertitus. 1—4. Genev. 1675. (Th.)
- Otto**, Phrasing. episcopus, Rerum ab origine mundi ad ipsius
usque temp. gestarum libri octo. — Eiusdem De gestis
Friderici I Aenobarbi libri duo. — **Radevici** libri duo de
eiusdem Frid. Imp. gestis. Argent. 1515. fol. (Th.)
- Petersen, H.**, Den alm. Verdens Historie udi kort Begreb.
Kbh. 1779. (M.)
— Den til Skolernes Brug udg. Alm. Verdens Historie om-
arbejdet og fortsat. Kbh. 1793.

- Pölitz, K. H. L.**, Kleine Weltgeschichte (Darstell. der allg. Geschichte). Lpz. 1822.
- (**Ramus, J.**), Guds Riige blant Verdens Riger, udi en kort Extract af Kirke- og Verdslige Historier. Af den, som fortrøster sig ved Jesu Riige. Kbh. 1736. fol.
- Remer, J. A.**, Handbuch der allg. Gesch. 1—3 (1 dritte Aufl.) Brnschw. 1794, 1783—84.
- Rosenberg, C.**, Illustreret Verdenshistorie. Kbh. 1860.
- Schlosser, F. C.**, u. **G. L. Kriegk**, Weltgesch. für das deutsche Volk. 1—19. Frkf. a. M. 1844—57.
- Schlözer, A. L.**, Vorstellung der Universal-Historie. Gött. 1775.
- Schröckh, J. M.**, Allgemeine Weltgeschichte für Kinder. 1—4 (6 Bd.) Lpz. 1779—84. (Br.)
- Alm. Verdenshist. Ovs. af G. Sverdrup, Brun Juul og fl. 1—4 (6 Bd.) Kbh. 1797—1802.
- Lehrbuch der allg. Weltgesch. (**H. Curas** Einleitung zur Universalhist. umgearbeitet). Brl. u. Stett. 1777.
- Selmer, J. S.**, Erleuterungsschriften se Welthistorie.
- Theatre, le grand historique, ou nouvelle hist. universelle, avec des fig. 1—5 (3 voll.) Leide 1703. fol. (Th.)
- Tursellini, H.**, Historiarum, ab orig. mundi usque ad ann. 1598, epitomæ libri X. Ultraj. 1710. (Th.)
- Weber, G.**, Lærebog i Verdenshistorien. Paa Dansk ved C. Levinsen. Kbh. 1847.
- Weisser, L.**, Bilder-Atlas zur Weltgeschichte. 1—2 (3 Bd.) Stuttg. 1860—68. fol.
- Merz, H.**, u. **H. Kurz**, Erläuterungen zu L. Weisser's Bilder-Atlas. 1—2 (3 Bd.) Schw. Hall u. Lpz. 1860—68.
- — 1. (Zweite Aufl.) Stuttg. 1860.
- Welthistorie, Algem., die in Engeland d. eine Gesellschaft v. Gelehrten ausgefertigt worden. Uebersetzung mit Anm. vermehrt v. **S. J. Baumgarten**, 1—17; von **J. S. Selmer**, 18—30. Fortsetzung von **A. L. Schlözer**, 31; von **J. C. Gatterer**, 32—35; von **J. G. Meusel**, 36—39. Halle 1746—76. 4. (Th.)
- 19—27, 29—32 (Algem. Welthist. der neuern Zeiten 1—9, 11—14). Halle 1759—68. 4. (Br.)
- Samlung von Erleuterungsschriften u. Zusätzen zur algem. Welthist. von **S. J. Baumgarten** u. **J. S. Selmer**. 1—6. Halle 1747—65. 4. (Th.)

- (Vernet) Erste Linien einer allg. Weltgeschichte. Aus dem Französ. Brl. 1775. (Br.)
 Woltemat, H. J., og J. B. Busser, Anviisning til hele Statshist. Af det Svenske ovs. og omarb. af J. Baden. Kbh. 1773.

4. Oldtidens Historie i Almindelighed.

- Basnagii, S., Annales politico-ecclesiastici annorum 645 a Cæsare Augusto ad Phocam. 1—3. Roterod. 1706. fol. (Th.)
 Beaumont, Mdme le P. de, Éducation complète, ou abrégé de l'histoire universelle (o: ancienne). 1—3. Lyon 1762. (Br.)
 Bohr, H. G., Lærebog i den gamle Historie. Kbh. 1852.
 Bredow, G. G., Untersuchungen se 2.
 Cappellus, I., Historia sacra et exotica ab Adamo usque ad Augustum. Sedan. 1613. 4. (Th.)
 Chasles, Phil., Études sur l'antiquité se 2.
 Cumberland, R., Origines gentium antiquissimae. Mit Dissertationen 1) von den Cabirern, 2) von den Gesezzen der Patriarchen. Aus dem Engell. von C. P. B. Magdeb. 1754. (Th.)
 Daae, L., Lærebog i Verdenhistorien. I. Den gamle Historie. Christ. 1864.
 (Dahl, Th.), Oversigt over Verdenhistoriens Begivenheder indtil det vestrom. Riges Undergang. Nstv.
 Ekelund, J., Försök till Lärobok i Gamla Historien. Stekh. 1856.
 Francke, Tob., Beschreibung der weltlichen Haupt-Monarchien. Nürnberg. 1695. (Th.)
 Galletti, J. G. A., Lærebog i den gamle Statshistorie. Ovs. af F. D. Mellerup. Kbh. 1796. (Br.)
 Geschichte der alten Zeiten. Frekf. u. Lpz. 1738. 4. (Th.)
 Guldberg, Ove, Verdens Historie (til Alexander den Stores Død). 1—2. Kbh. 1768—72. (Th.)
 Gürtleri, N., Origines mundi et in eo regnorum, rerumpublic., populorum. Ad modum historiæ univers. Amstd. 1708. 4.
 Heeren, A. H. L., Haandbog i de gamle Staters Historie. Ovs. ved G. Sverdrup. Kbh. 1800. (Br.)
 — Ideen über die Politik, d. Verkehr u. d. Handel der Völker der alten Welt. 1—2. Gött. 1804—5.
 Histoire du commerce et de la navigation des anciens. Paris 1716.

- Historia antiqua.* 1—2 (1 vol.) Argentor. 1590—1604.
- Raumer, F. v.**, Vorlesungen über die alte Geschichte. 1—2. Lpz. 1821.
- Reineccius Steinhemius, R.**, *Historia Iulia siue Syntagma heroicum.* 1—3. Helmæst. 1594—97. fol. (Th.)
- Schlözer, A. L.**, Försök till en almän Historia om Handel och Sjöfart uti the äldsta tider. Stekh. 1758. (Br.)
- Shuckford, S.**, Harmonie der Heiligen u. Profan-Scribenten in den Geschichten der Welt. Uebs. v. Th Arnold. 1—2 (1 Bd.) Berl. u. Potsd. 1731. 4. (Th.)
— — 1—3 (1 Bd.) 1731—38. 4.
- Simson, E.**, *Chronicon historiam cath complectens ab exordio mundi ad ann. a Chr. nato 71.* Oxon. 1651—52. fol. (Th.)
- Sleidani, Io.**, *De quatuor summis imperiis libri III. Recogniti opera H. Meibomii.* Helmst. 1599. (Th.)
— — *Accessit continuatio opera Æ. Strauchii et C. S. Schurz-fleischii.* Lips. 1701. (Th.)
- Thrige, S. B.**, Lærebog i den gamle Historie. Kbh. 1863.
- Torniellus, Aug.**, *Annales ab orbe condito ad eundem Christi passione redemptum.* 1—2 (1 vol.) Colon. Agr. et Frecof. 1616—22. fol. (Th.)
- Usserius Armachanus, J.**, *Annales veteris Testamenti una cum rerum Asiat. et Ægypt. et imperii Romanorum Cæsarum chronico.* 1—2. Lond. 1650—54. fol. (Th.)
- Wiberg, C. F.**, Om Grekernas och Etruskernas inverkan på Bronskulturen. Prg. Gefle 1869. 4.
- Zapf, B. W.**, Gallerie der alten Griechen und Römer in 82 Ab-bildungen. 1—2. Augsb. 1801. 4.

5. Grækernes Historie.

- Bang, J. P.**, Kong Agis den Tredie af Sparta. Prg. Rønne. 1863.
- Bellum Trojanum: Historiske Beskriffuelse om den Trojanske Krig.* Vdsæt paa Danske aff Chr. Sivend Søn Glimagrio. Kbh. 1623. 4. (M.)
- Bendtsen, B.**, *Samoethracia.* Prg. Haun. 1816. 4
- Bergeneroth, De regia potestate, qua Philippus II et Alex. M. apud Macedones usi sunt.** Prg. Thorn 1854. 4.
- Böhme, De Brasida Lacedæmonio.** Prg. Dortm. 1856. 4.

- Broman, A. Th.**, De ingenio et moribus Socratis commentatio. Prg. Falun 1863.
- De Bury**, Histoire de Philippe et d'Alexandre le grand, rois de Macédoine. Paris 1760. 4. (Th.)
- S** C****, Examen critique des anciens historiens d'Alexandre-le-grand. Paris 1775. 4.
- Campe, J. F. C.**, Zur Geschichte des ersten Messen. Krieges. Prg. Greiffenb. 1853. 4.
- Cavallin, S. G.**, Socrates, en forntids-bild. Prg. Christianst. 1861. 4.
- (Cowper)**, La vie de Socrate. Traduite de l'Anglois. Amstd. 1751.
- Emmii, U.**, Vetus Græcia. 1—3 (2 voll.) Lugd. Bat. 1626 (Th.)
- Fréret, N.**, Observations sur l'origine et sur l'ancienne histoire des premiers habitans de la Grèce. Paris 1805. 4.
- Goltzius, H.**, Graecia sive Historiae urbium et populorum Græciae ex antiquis numismatibus restitutae libri IV. Brug. Fland. 1581. fol. (Th.)
- Gottschick, A. F.**, Beitrag zur Gesch. der hellenischen Kolonien. Prg. Putbus 1856. 4.
- Grote, G.**, Gesch. Griechenlands. Aus dem Engl. übertragen von N. N. W. Meissner u. E. Höpfner. 1—6. Lpz. 1850—56.
- Harries, C.**, Ueber Art und Wesen der alten Griechen. Prg. Meldorf 1863. 4.
- Hegewisch, D. H.**, Nachrichten, die Colonieen der Griechen betreffend. Alt. 1808.
— Ueber die griech. Colonieen seit Alexander dem Grossen. Alt. 1811.
- Helwing, E.**, Gesch. des achäischen Bundes. Lemgo 1829.
- Henrichsen, R. J. F.**, Jødernes Forhold til Alexander den Store. Prg. Od. 1860.
- Hinrichs, E. Ph.**, De Theramenis, Critiae et Thrasymbuli rebus et ingenio. Hamb. 1820. 4.
- Hoeck, K.**, Kreta 1—3. Gött. 1823—29.
- Ingerslev, A.**, og **E. Holm**, Den peloponnesiske Krig. Kbh. 1854.
- Lucas**, Ueber die Bundesgenossenschaft der Athener. Prg. Rendsb. 1858. 4.
- Lüdemann, W. v.**, Gesch. Griechenlands, se Grækenlands Hist.
- Meinshausen, H.**, Ueber die Thucydid. Beschreib. der Belagerung von Syracus. Prg. Mühlh. 1856. 4.

- Merleker, K. F.**, Historisch-geogr. Darstell. des Landes u. der Bewohner von Epeiros. III. Prg. Königsb. 1852. 4.
- Müller, K. O.**, Geschichten Hellenischer Stämme u. Städte. 1–3. Brsl. 1820–24.
 — Orchomenos u. die Minyer. Vermehrte Ausgabe v. F. W. Schneidewin. Brsl. 1844.
 — Die Dorier. Verm. Ausgabe von F. W. Schneidewin. 1–2. Brsl. 1844.
- Petersen, F. C.**, Det amphiktyonske Forbunds Oprindelse og ældste Historie. Kbh. 1819.
- Rabe**, De vita Hyperidis. Prg. Oels 1854. 4.
- (Sahl, L.)**, Systematisk Begreb af den gamle Græske Helte-Historie. Kbh. 1782. (M.)
- Schaefer, A.**, Demosthenes u. seine Zeit. 1–3. Lpz. 1856–58.
- Schunck, F. E.**, De consilio atque ratione, quam in primis decem annis Peloponnesiaci belli Athenienses et Lacedaemonii secuti sint. Prg. Sigmar. 1854. 4.
- Siefert, O. A. B.**, Zankle-Messana. Prg. Alt. 1854. 4.
- Spiller**, Kritische Gesch. des korinthischen Krieges. Prg. Gleiwitz 1852. 4.
- Temple Stanyan**, Histoire de Grèce. Traduite de l'Anglois (par Diderot). 1–3. Amstd. 1744. (Br.)
- Thrige, J. P.**, Historia Cyrenes. Partic. I. Haun. 1819.
 — Res Cyrenensium. Ed. S. N. J. Bloch. Hafn. 1828.
- Tychsen, Th. C.**, Ueber den Luxus der Athenienser. Gött. 1782.
- Weclowski, S.**, De rebus Epidauriorum. Prg. Posen 1854. 4.
- Wessenberg, J. H. v.**, Das Volksleben zu Athen im Zeitalter des Perikles. Zür. 1828.

6. Romernes Historie.

- Baden, J.**, Compendium historiæ Romanæ. Haun. 1781. (M.)
 — — Hauniæ 1793.
- Bloch, W. A.**, Rom under Kongernes Regering. Prg. Hadersl. 1857.
- Bormann, A.**, Kritik der Sage vom Könige Euandros. Prg. Halle 1853. 4.
- Catrou, F.**, et **J. Rouillé**, Histoire Romaine depuis la fondation de Rome. 1–12, 17–20. Paris 1725–37. 4. (Th.)

- Cauer**, Ueber die Caesares des Kaisers Julianus Apostata. Prg. Brsl. 1856. 4.
- Chalybäus, H. M.**, Gesch. der Römer von der Gründung der Stadt. 1—2 (1 Bd. Allg. hist. Taschenbibl. 30). Dresd. 1829—31.
- Chateaubriand, Vic. de**, Études ou discours hist. sur la chute de l'empire Romain etc. 1—4. Brux. 1831.
- Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence. Amstd. 1735.
— Paris 1750. (Th.)
- Crevier, J. B.**, Histoire des Empereurs Romains. 1—10. Paris 1749—54. (Br.)
— Histoire Romaine se **Rollin**.
- Cuspiniani, I.**, De Cæsaribus atqve Imperatoribus Romanis. Unà cum **V. Hungeri** annotat. Basil. (1561). fol. (Th.)
— — Frcof. 1601. fol. (Th.)
- Drumann, W.**, Gesch. Roms in seinem Uebergange von der republ. zur monarch. Verfassung. 1—6. Königsb. 1834—44.
- Eiberling, C. G.**, Narratio de P. Clodio Pulchro. Haun. 1839.
— Narratio de T. Annio Milone. Haun. 1840.
- Ferguson, A.**, History of the progress and termination of the Roman Republic. 2—6. Basil. 1791.
- Fléchier**, Histoire de Théodose le grand. Paris 1749. (Br.)
- Flemmer, E.**, Udsigt over Roms monumentale Historie. Prg. Roesk. 1860.
- Friedländer, L.**, Darstellungen aus der Sittengesch. Roms von August bis zum Ausgange der Antonine. 1—2. Leipz. 1865—67.
- Friesen, C. v.**, Horatius och Kellgren. Bilder från tvenne Augustiska tidevarf. Prg. Steckh. 1870.
- Geschichte Roms. Ein Lesebuch für Kinder. Lpz. 1778. (Br.)
- Gibbon, E.**, History of the decline and fall of the Roman Empire. 1—12. Leips. 1821.
— Gesch. des Verfalls und Untergangs des Röm. Reichs. Uebs. v. F. A. W. Wenck. 1—19. Lpz. 1820 (1805—6).
- Hegewisch, D. H.**, Ueber die glücklichste Epoche in der Röm. Geschichte. Hamb. 1800.
— Gesch. der Gracchischen Unruhen in der Röm. Republik. Hamb. 1801.
- Heramb, Th.**, Udsigt over det rom. Keiserdømmes Tid (30 a. Chr. til 476 p. Chr.) Prg. Kbh. 1842.

- Hoeck, K.**, Römische Gesch. vom Verfall der Republik bis zur Vollendung der Monarchie. I, 1—2 (1 Bd.) Brnschw. 1841—43.
- Hoffmann, F.**, Die vier Feldzüge des Germanikus in Deutschland. Gött. 1816. 4.
- Holm, E.**, De græske Undersaatters polit. Stilling under de rom. Keisere indtil Caracalla. Kbh. 1860.
— Geistlighedens Optræden ligeoverfor Staten fra Slutn. af Constantiu den Stores Regering. Kbh. 1864.
- Hugonis, Jac.**, Vera historia Rom. seu origo Latii vel Italiae ac Romanæ urbis. Romæ 1655. 4. (Th.)
- Kortüm, F.**, Römische Geschichte. Heidl. 1843.
- Meierotto, J. H. L.**, Sitten und Lebensart der Römer in verschiedenen Zeiten der Republik. 1—2 (1 Bd.) Brl. 1814.
- Meiners, C.**, Gesch. des Verfalls der Sitten und der Staatsverfassung der Römer. Lpz. 1782.
- Michael Sachse**, New continuirte vnd volstendige Kayser Chronica. Brnschw. 1643. fol. (Th.)
- Middletons** Römische Gesch., Ciceros Zeitalter umfassend. Aus dem Engl. v. G. K. F. Seidel. 1—4. Danz. 1791—93.
- Mommsen, Th.**, Römische Geschichte. 1—3. Brl. 1856—57.
- Muller, P. E.**, Commentatio historica de genio, moribus et luxu aevi Theodosiani. 1—2 (1 vol.) Haun. 1797—98. (Br.)
- Münter, F.**, Christinden i det hedenske Huus, for Constantin den Stores Tider. Kbh. 1827. 4.
- (Napoleon III)** Julius Cæsars Historie (ovs. af R. Carstensen). 1—2. Kbh. og Lpz. 1866—67. — Atlas til Julius Cæsars Historie. 1—5 H. 1866. fol.
- Niebuhr, B. G.**, Römische Geschichte. I. Brl. 1828.
— — Ausgabe in einem Bande. Brl. 1853.
— Vorträge über röm. Geschichte. Herausg. von M. Isler. 2—3. Brl. 1847—48.
- Nieuport, G. H.**, Historia reipublicae et imperii Romanorum. 1—2. Traj. ad Rh. 1723. (Th.)
- Pighii, S. V.**, Annales Romanorum, aucti et illustrati opera A. Schotti. 1—3 (2 voll.) Antv. 1615. fol. (Th.)
- Pinelli, B.**, Istoria Romana, incisa all' acqua forte (50 Blade). Roma 1818. Tverfol.
- Rollin, Ch.**, et J. B. Crevier, Histoire Romaine jusqu' à la bataille d'Actium. 1—16. Paris 1740—49. (Br.)
— — 1—9. Paris 1739—43. (Th.)

I Romani nella Grecia. Londra 1799.

Rouillé, J., Histoire Romaine se **Catrou**.

Siefert, O. A. B., Die Sklavenkriege auf Sicilien. Prg. Alt. 1860. 4.

Thomsen, Gr., Tiberius og Philip II. En historisk Sammenligning. Kbh. 1852.

Tillemont, Lenain de, Histoire des Empereurs qui ont regné durant les premiers siècles de l'Eglise. 1—5. Bruxelles 1707—10. (Th.)

Tristan, J., Commentaires historiques, contenant l'histoire des Empereurs, Imperatrices etc. de l'empire Romain. Paris 1657. fol. (Th.)

Vertot, L. de, Histoire des révolutions de la république Romaine. 1—3. Paris 1719. (Br.)

— — 1—2. Amstd. 1759. (Th.)

Wolterstorff, Ueber den Einfluss, welchen Tiberius auf die im Senate verhandelten Processe ausgeübt hat. Prg. Halberst. 1853. 4.

7. Andre Oldtidsfolk.

Alteserra, A. Dadinus, Rerum Aquitanicarum libri quinque. Tolosæ 1648. 4. (Th.)

Ameilhon, Histoire du commerce et de la navigation des Egyptiens sous le regne des Ptolémées. Paris 1766. (Th.)

Bellum Trojanum se 5.

Bötticher, W., Geschichte der Carthager. Berl. 1827.

Breitenbauch, G. A. v., Aelteste Geschichte und Erdbeschreibung des jetzigen Tauriens und Caucasiens. 1—2 (1 Bd.) Berl. 1785—88.

Cumberland, R., Phoenicische Historie des Sanchoniathons nebst Fortsezzung. Herausg. von S. Payne, übs. v. J. Ph. Cassell. Magdb. 1755. (Th.)

Ernesti, J. H. M., Völkergeschichte des Alterthums. I. Die Aegypter. Koburg 1783.

Grundtvig, N. F. S., Kort Begreb af Verdens Krønike betragtet i Sammenhæng. I. Kbh. 1814.

De Guignes, Mémoire dans lequel on prouve, que les Chinois sont une colonie Egyptienne. Paris 1760. (Br.)

Haven, F. C. v., De rebus Ægyptiis. Prg. Haun. 1835. 4.

- Iornandes Episc.**, De regnorum ac temporum successionibus. Eiusdem Historia de origine Gothorum. — **Isidorus Hisp.**, De Gothis, Wandalis et Suevis. Eiusdem Chronicon regum Wisigothorum. — **Pauli Warnefridi F.**, Diaconi, De gestis Longobardorum. Recensuit **F. Lindenbrogius**. Hamb. 1611. 4. (Th.)
- Junge, J.**, Disquisitio de rebus Scythicis. Havn. 1786. (Br.)
- Kircheri, Athan.**, Turris Babel. Amstld. 1679. fol. (Th.)
- Krantz, A.**, Wandalia se 8.
- Layard, A. H.**, Niniveh und seine Ueberreste. Deutsch von **N. N. W. Meissner**. Lpz. 1854.
- Lieblein, J.**, Nutidens Opdagelser om de gamle Ægyptere. Christ. 1865.
- Menn, C.**, Commentariorum Ponticorum Specimen II. Prg. Neuss 1854. 4.
- Molberg, C. G.**, Persiens berømmelige Monark Cyrus. 1—2. Kbh. 1784—85.
- Müller, F. H.**, Hannibal's Heerzug über die Alpen. Berl. 1830.
- Müller, K. O.**, Die Etrusker. 1—2. Brsl. 1828.
- Münter, F.**, De rebus Ituraeorum. Hafn. 1824. 4.
- Pauli Diaconi De gestis Longobardorum se Iornandes.**
- Perizonii, J.**, Origines Babylonicæ et Ægyptiacæ. 1—2 (1 vol.) Lugd. Bat. 1711.
- Petiti, P.**, De Amazonibus dissertatio. Amstld. 1687. (Th.)
- Rollin, Ch.**, Histoire ancienne des Egyptiens, des Carthaginois, des Assyriens, des Babyloniens etc. 1—13 (14 voll.) Amstd. 1734—54. (Br.)
- Auszug der Historie alter Zeiten und Völker. Aus dem Französ. des Abhts Tailhie übers. 1—4 (2 Bd.) Zürich 1750—53. (M.)
- Wegener, C. F.**, De aula Attalica. I. Havn. 1836.
- Weissenborn, H. J. C.**, Ninive u. sein Gebiet. II. Prg. Erf. 1856. 4.
- Westergaard, N. L.**, Bidrag til de indiske Lande Málavas og Kanyakubjas Historie. Univ. Prg. Kbh. 1868. 4.
- Wiberg, C. F.**, Om Phoeniciernas, Etruskernas och Massiliensernas handelsförbindelser med nordvestra Europa. Prg. Gefle 1866. 4.
- Wiedemann**, Ueber Hannibals Alpenübergang. Prg. Görlitz 1856. 4.
- Wolf, F. W.**, Hamilkar Barkas. Prg. Magdb. 1853. 4.

8. Middelalderen og den nyere Tid i Almindelighed.

- Aaret 1801. Ovs. af J. Werfel. Kbh. 1802. (M.)
- Abtruck des Instrumenti pacis zu Osnabrug. 1648. 4. (Br.)
- Achenwall, G.**, Gesch. der Europ. Staatshandel des vorigen u. jetz. Jahrhunderts. (Europ. Gesch. 2.) Gött. 1767.
- Actes et mémoires des négociations de la paix de Nimegue. 1—4. Amstd. 1679—80. (Br.)
- Actes, mémoires et autres pièces authent. concernant la paix d'Utrecht. 1—4. Utr. 1714. (Br.)
- Annuaire des deux mondes, histoire générale des divers états. 1850 (Brux. 1851), 1852—67. 13 voll. Paris 1853—68.
- d'Arlington**, Lettres au chevalier Temple. Utr. 1701.
- Arnd, E.**, De sidste fyrretyve Aars Historie. Ovs. af J. Riise. 1—2. Kbh. 1855—56.
- Tyve Aars Historie (1848—67). Ovs. af N. Bache. 1—2. Kbh. 1870—71.
- d'Aubigné**, Histoire universelle (1550—1602). 1—3 (1 vol.) Amstd. 1626. fol. (Th.)
- Bloch, V. A.**, Prøve af en Lærebog i Middelalderens Historie. Prg. Hadersl. 1860.
- Lærebog i Middelalderens Hist. Kbh. 1864.
- Lærebog i den nyere Historie. Kbh. 1866.
- Lærebog i den nyeste Historie. Kbh. 1868.
- Bonanni, Ph.**, Verzeichnis der Geist- u. Weltlichen Ritter-Orden in Abbildungen und einer kurtzen Erzählung. Übersetzt. Nürnberg. 1728. 4. (Th.)
- de Bongars**, Ambassadeur sous Henri IV, Lettres Latines traduites en François. Paris 1694. (Br.)
- Brachelius, A.**, Historiarum nostri temporis editio secunda. 1—2 (1 vol.) Colon. 1652. (Th.)
- Büsch, J. G.**, Grundriss einer Gesch. der merkw. Welthandel neuerer Zeit. Hamb. 1781. (Br.)
- Chateaubriand**, Études ou discours hist. sur la chute de l'empire Romain, la naissance et les progrès du christianisme et l'invasion des barbares, se 6.
- Disdier, de Saint**, Histoire des négociations de la paix de Nimegue. La Haye 1697. (Br.)

- Dresch, L. v.**, Uebersicht der allg. polit. Geschichte, insbes. Europens. 1—3. Weim. 1822—23.
- Du Mont**, Mémoires polit. pour servir à l'histoire de la paix de Ryswick. 1—4 (2 voll.) La Haye 1699. (Br.)
- Eichhorn, J. G.**, Gesch. der drey letzten Jahrhunderte. 1—6. Gött. 1803—4 (2. Bd. dritte Ausg. Hann. 1817).
- Ekelund, J.**, Försök till Lärobok i Medeltidens historia. Steckh. 1853.
- L'Espion dans les cours des princes Chrétiens.** 1—5 (3 voll.) Cologne 1700 (1699). (Br.)
— — 1—9. Amstd. 1756. (Br.)
- Europäische Fama, Welche den gegenwärt. Zustand der vornehmsten Höfe entdeckt.** 157—327 (15 Bd.) 1714—30. (Th.)
- Europäische Fama, Neue,** 1—120; 125—192 (16 Bd.) 1735—56. (Th.)
- Falkenstein, K.**, Gesch. der wicht. Ritterorden des Mittelalters: Templer, Johanniter (Allg. hist. Taschenbibl. 37). 1—3. Dresd. 1830—33.
- Gervinus, G. G.**, Gesch. des 19. Jahrhunderts seit den Wiener Verträgen. 1—8. Lpz. 1855—66.
- Gesch. der neuesten Weltbegebenheiten im Grossen.** Aus dem Engl. (The Annual Register) von J. L. Benzler. 1—17. Lpz. 1779—90.
- Grundtvig, N. F. S.**, Haandbog i Middelalderens Historie. Kbh. 1862.
- Gryphius, C.**, Kurtzer Entwurff der Geist- u. Weltlichen Ritter-Orden. Lpz. u. Bresslau 1709.
- Gundling, N. H.**, Discours über den ietzigen Zustand der Europ. Staaten, von derselben Ursprung, Wachsthum etc. Frekf. u. Lpz. 1733. 4.
— Discours 1737 se **Pufendorf**.
- J. V. H.**, Kurtzer Bericht v. den fünfzig Kriegen, so von Anno 1600 biss zu End des 48. Jahrs geführt worden. 1649. 4. (Br.)
- Haken, J. C. L.**, Gemälde der Kreuzzüge nach Palästina. 1—2. Frkf. a. d. O. 1808—10.
- Heeren, A. H. L.**, Versuch einer Entwicklung der Folgen der Kreuzzüge für Europa. Gött. 1808.
- Histoire des traités de paix et autres négociations du 17me siècle.** 1—2. Amstd. 1725. fol. (Br.)
- Histoire politique du siècle 1648—1748.** I. Lond. 1757. 4. (Br.)

- Historie Rastadtischer Friedens-Handlungen. Nebst einem Discours v. d. Reichs-Deputation zu Friedens-Schlüssen. Jena 1714. 4. (Br.)
- Historischer Kern, oder kurtze Chronica der merckwürdigsten Welt- und Wunder-Geschichte 1618—1721. 13 Bd. Hamb. 1682—1722. (Th.)
- Ingerslev, C. F., Europas Historie i den nyeste Tid. Kbh. 1854. Instrumentum Pacis od. Friedens-Schluss zu Osnabrüg. 1648. 4. (Indb. m. **Boccalini** Relationes se 2). (Th.)
- Iovii Novocomensis, P., Historiarum sui temporis Tomi 1—2 (3 voll.) Basil. 1567(1557?)—60. (Th.)
- Juncker, C., Schaubühne der Welt se **Ludolff**.
- Klee, F., Europa siden 1815, en historisk-statistisk Haandbog. Kbh. 1836—37.
— De europæiske Staters Historie siden 1815. 1—4. Kbh. 1860—63.
- Krantz, Alb., Wandalia, de Wandalorum popvlis, et eorum patrio solo, ac migratione: et de eorum regibus ac bellis. Col. Agripp. 1519. fol. (BG.)
- Krause, J. C., und Remer, J. A., Gesch. des heutigen Europa (1494—1555). 1—2. Halle 1792—1802.
- Lamberty, G. de, Mémoires pour servir à l'histoire du XVIIIe siècle, contenant des documens authentiques. 1—14. Amstd. 1735—40. 4. (Br.)
- Arcana seculi XVI: H. Langveti Epistolæ secretæ ad principem suum Augustum, ed. I. P. Ludovicus. Halae 1699. 4. (Th.)
- (Le Clerc, J.), Négociations secrètes touchant la paix de Münster et d'Osnabrug. 1—4 (2 voll.) La Haye 1725—26. fol. (Br.)
- Liutprandi Ticin., Rerum gestarum per Europam ipsius præsertim temporibus libri sex. 1514. fol.
- (Ludolff, H., u. C. Juncker), Schaubühne der Welt, Beschreib. der vornehmsten Welt-Gesch. des 17ten Jahr-Hunderts. Mit v. K. 1—3. Frekf. 1699—1713. fol. (Th.)
- Ludovici, C. G., Schau-Platz der allg. Welt-Geschichte des 18. Jahrhunderts. 1—2. Lpz. 1744—45. fol. (Th.)
- Maffei, Mémoires contenant une description de plusieurs Expéditions militaires de notre siècle. Traduits sur l'orig. Italien. 1—2 (1 vol.) La Haye 1740. (Br.)
- Meiners C., Hist. Vergleichung d. Sitten u. Verfassungen, der

- Gesetze u. Gewerbe etc. des Mittelalters mit denen unsers Jahrhunderts. 1—3. Hann. 1793—94.
- Nachricht von dem in Franckreich, Spanien u. Italien herrschenden Hause von Bourbon. Freyst. 1742. (Indb. med Gesch. Friederichs Kön. d. Schweden se Sverig). (Th.)
- Nachrichten, Genealogisch-historische, se Genealogi.
- L'Observateur Hollandois ou 46 lettres de M. van ** à M. H** sur l'état présent de l'Europe. 1—8. La Haye 1755—58. (Br.)
- Observations sur le traité de paix conclu à Paris 1763. Amsterdam 1780.
- Palmblad, W. F.**, Läröbok i Nyare Historien. Örebro 1848.
- Perizonii, J.**, Rerum per Europam gestarum ab ineunte saec. XVI. commentarii. Lugd. Bat. 1710.
- Peucerus, C.**, Tertia et quarta pars chronici **Carionis** a Carolo Magno usque ad Carolum quintum. 1—2. Witeb. 1572—80. (B. V.)
- Politischer Staat von Europa. Aus dem Frantzösischen. 1—10 (6 B.) Dresd. u. Lpz. 1740—51. Supplementbd. 1743. (Br.)
- Die politischen Stürme Europa's 1830, von *r. Lpz. 1831.
- Pufendorf, S.**, Introductio ad historiam præcipuorum regnorum et statuum in Europa. Frcof. 1688. (Th.)
- Introduction à l'histoire des principaux états dans l'Europe, trad. par Cl. Rouxel. 1—3. Amstd. 1710.
- Einleitung zu der Historie der vornehmsten Reiche und Staaten in Europa. 1—4. Frckf. 1699—1710. (Br.)
- Gundling, N. H.**, Discours über S. v. Pufendorffs Einleitung. Frckf. 1737. 4. (Th.)
- R*****, Recueil de pièces authentiques pour servir à l'histoire de la paix d'Aix-la-Chapelle et de la paix de Dresde. Lond. 1753. (Br.)
- Rahbek, K. L.**, Haandbog i den europ. Statshistorie. Kbh. 1803.
- Reineccii, R.**, Chronicon Hierosolymitanum, i. e. de bello sacro historia. Helmæst. 1584. 4. (Th.)
- Remer, J. A.**, Geschichte des heutigen Europa se **Krause**.
- Rohmann, J. L.**, Skildringer af den nyeste Tids Historie fra 1830 (til 1848). 1—6. Ods. 1847—55.
- Rousset**, Recueil d'actes, négociations et traitez depuis la paix d'Utrecht jusqu' à celle d'Aix-la-Chapelle. 1—21 (23 voll.) La Haye 1728—55. (Br.)
- Rückert, H.**, Geschichte des Mittelalters. Stuttg. 1853.

- de Sainte Marthe**, l'État de la cour des rois de l'Europe. Par. 1680.
- Sainte Palaye, de la Curie de**, Das Ritterwesen des Mittelalters. Aus d. Franz. von J. L. Klüber. 1—3. Nürnberg. 1786—91.
- de Saint-Maurice**, Geschichte der Kreuzzüge. Nach dem Franz. v. J. H. G. Heusinger. 1—3 (1 Bd. Allg. hist. Taschenbibl. 7). Dresden. 1826.
- Schiern, F.**, Europas Folkestammer se 1.
- Schlosser, F. C.**, Gesch. des 18. Jahrhunderts in gedrängter Uebersicht. 1—2. Heidelberg. 1823.
— Gesch. des 18. Jahrh. u. des 19. bis zum Sturz des franz. Kaiserreichs. 1—7 (9 Bd.) Heidelberg. 1836—48.
- Schmith, H.**, De burgundiske Riger. En histor. Sammenstilling. Prg. Aalb. 1859.
— Araberne i Europa. Et Stykke middelalderlig Historie. Prg. Aalb. 1864.
- Schneller, J. F.**, u. **Münch**, Gesch. des Weltlaufes u. Zeitgeistes (1825—30. Allg. hist. Taschenbibl. 29). Dresden. 1834.
— Jetzt! Das Jahr 1830 (Allg. hist. Taschenbibl. 33). 1—3. Dresden. 1831—32.
- Schurtzfleischii, C. S.**, Historia saeculi decimi sexti. Lipsiae 1732. (Th.)
- Schweder, C. H.**, Theatrum hist. prætensionum, od. Schauplatz der Ansprüche und Streitigkeiten hoher Potentaten in Europa. Suppliret v. **A. F. Glafeyn**. 1—2 (1 Bd.) Lpz. 1727. fol. (Th.)
- Schytte, A.**, Staternes udvortes Regiering (De europ. Staters Forbind. fra den Westphalske Fred til de nyeste Tider). 1—2. Kbh. 1774—75.
- Sleidani, I.**, De statu Religionis et Reipublicæ Carolo V Cæsare comment. libri XXVI. Argent. 1559. fol. (Th.)
— Beschreibung aller Geistlichen vund Weltl. sachen, so sich vnter dem Keyser Carolo V verlauffen haben. Vbers. 1557. fol. (Th.)
- Die Staaten von Europa. 1—2. s. l. e. a. (c. 1700). (Th.)
- Stöver, D. H.**, Det attende Aarhundrede. Ovs. af J. Bech. 3—8. Kbh. 1801—4.
- Temple, Sir W.**, Letters containing an account of the most important Transactions from 1665 to 1672. Published by Jon. Swift. 1—2. Lond. 1700. (Br.)
— — Trad. de l'Anglois. 1—2 (1 vol.) La Haye 1700.

- Theatrum Europæum, Beschreib. aller denckw. Geschichten v. J. 1617 bis 1633. Durch **J. Ph. Abelinum**. Mit K. gezieret durch M. Merian. 1—2. Frckf. 1635—46. Continuatio 3—6 (1633—1651). Frckf. 1643—52. fol. (Th.)
- Theatri Europæi continuati septennium, Friedens- u. Kriegs Beschreibung 1651—1658. Frckf. 1685. — Theatri Europæi continuati 8—13 (1657—1691), 15—18 (1696—1709). Frckf. 1672—1720. fol. (Th.)
- Thuani, I. A.**, Historiarum sui temporis libri III. Fref. 1625, 1658. fol. Continuatio sive Tomus IV. ad annum 1618. Fref. 1628. 2 voll. fol. (Th.)
- de Torcy**, Mémoires pour servir à l'hist. des négociations depuis le Traité de Ryswyck jusqu' à la Paix d'Utrecht. 1—3. Lond. 1757. (Br.)
- Tschepke**, Der polit. Entwicklungsgang der german. Völker vom Beginn des Mittelalters. Prg. Lissa 1853. 4.
- Wachsmuth, W.**, Historiske Personer og Begivenheder fra Reformationstiden til Revolutionstiden. Ved Fr. Klee. 1—3. Kbh. 1833—34.
- Valckenier, P.**, (Continuation durch **A. Mullern**), Das verwirrte Europa, Beschreibung der in Europa seither dem J. 1664 entstandenen Kriege und Empörungen. 1—3. Amsterdam 1677—83. fol. (Th.)
- Venturini, C.**, Chronik des 19ten Jahrhunderts. Neue Folge (1826—1831). 1—6. Lpz. 1828—33.
- Wilken, F.**, Geschichte der Kreuzzüge. 1—7. Lpz. 1807—32.
- Williams, M.**, Histoire des Gouvernemens du Nord. 1—6. Yverdon 1780. (Br.)
- Zweiburg, E.**, Theatrum præcedentiæ, wie die Potenzen und Grandes in der Welt in dem Rang streitig seynd u. competiren. 1—2 (1 Bd.) Brl. 1706. fol. (Br.)
-

Efterretninger

om

Herlufsholms lærde Skole og Opdragelsesanstalt

fra Juli 1870 til Juni 1871,

meddelte af

Chr. Listov.

Den nye Skolelov.

Under 1. April d. A. udkom følgende **Lov om Undervisningen i de lærde Skoler** i Danmark.

§ 1. I den lærde Skole skal Undervisningen, der forbereder til Universitetet, fra et vist Trin i Skolen deles i to Afdelinger, den ene overveiende sproglig-historisk, den anden overveiende matematisk-naturvidenskabelig.

§ 2. Skolen inddeles i sex etaarige Klasser, saa at et fuldstændigt Skolekursus er beregnet paa 6 Aar. Den nuværende 7de Klasse omdannes til to etaarige Klasser. Skolernes nuværende nederste Klasse indtages ved Udgangen af Skoleaaret 1871—72, den næstnederste ved Udgangen af Skoleaaret 1872—73. I Skoler, hvor Elevantallet i de to øverste Klasser tilsammen ikke overstiger 20, kan Ministeren bemyndige Rektor til midlertidig at samle dem i een Klasse.

§ 3. Undervisningen beregnes paa, at et fuldstændigt Skolekursus gennemgaas i en Alder fra det fyldte 12te Aar til det fyldte 18de Aar. Optagelsen i Skolens nederste Klasse kan dog ske med det

fyldte 11te Aar. Ingen kan optages i en høiere Alder, end at det fuldstændige Skolekursus kan være tilbagelagt med det fyldte 20de Aar. Undtagelse fra disse Regler kan Skolens Rektor bevilge.

§ 4. Undervisningsfagene ere: Modersmaalet, derunder indbefattet Oldnordisk (og Svensk), Tydsk, Fransk, Engelsk, Latin, Græsk, Religion, Historie, Geographi, Arithmetik, Geometri, Regning, Naturhistorie, Naturlære, Tegning med geometrisk Tegning og Skrivning samt desuden Sang og Gymnastik. — Den ugentlige Skoletid til samtlige Fag og Øvelser, Sang og Gymnastik alene undtagne, maa ikke udgjøre mere end 30 Timer.

§ 5. I Skolens fire nederste Klasser er Undervisningen overveiende fælles for samtlige Disciple i hver Klasse. For de Elever, der bestemme sig for den mathematisk-naturvidenskabelige Retning, bortfalder Græsk, og for de Elever, der bestemme sig for den sproglig-historiske Retning, bortfalde geometrisk Tegning og Naturlære. Efter Undervisningsministerens Bestemmelse kan et af de levende Sprog gjøres til et valgfrit Fag.

Den ved Udgangen af 4de Klasse afholdte Aars- eller Hovedexamen giver, naar den er bestaaet med et vist Pointsantal, som nærmere bliver at fastsætte af Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet, samme Adgang til høiere Undervisningsanstalter og Fagexamina som Afgangsexamen af høiere Grad for Realdisciple og den almindelige Forberedelsesexamen ved Universitetet af samme Grad.

§ 6. I Skolens to øverste Klasser deles Under-

visningen i et sproglig-historisk og et matematisk-naturvidenskabeligt Kursus, saaledes at Latin, Græsk og Naturlære blive særskilte Fag i det førstnævnte, de matematiske Discipliner med geometrisk Tegning og Naturlære samt, hvor Omstændighederne tilstede det, et Afsnit af Naturhistorien særskilte Fag i det sidstnævnte Kursus, hvorimod Undervisningen vedbliver at være fælles i Modersmaalet, derunder Oldnordisk (og Svensk), Fransk og Historie. — I de to øverste Klasser kan der frit vælges mellem Engelsk og Tydsk. Undervisningen er fælles for de Disciple, der vælge samme Fag.

Afgangsexamen for begge Afdelinger af øverste Klasse afholdes ved selve Skolen. Den er dels skriftlig, dels mundtlig.

De skriftlige Opgaver ere: for alle Examinander: to Opgaver i Dansk, og særlig for dem, der underkaste sig sproglig-historisk Examen: en Oversættelse fra Latin til Dansk og en Oversættelse fra Dansk til Fransk, — og for dem, der underkaste sig matematisk-naturvidenskabelig Examen: mindst to matematiske Opgaver. — Fordringerne ved den mundtlige Prøve bestemmes ved kongelig Anordning.

§ 7. Enhver, der har bestaaet Afgangsexamen, har Ret til at indskrives som akademisk Borger ved Universitetet. — De, som have taget den sproglig-historiske Afgangsexamen, have, efter at have bestaaet den almindelige philosophiske Prøve ved Universitetet, Adgang til at indstille sig til de forskjellige Fakultetsexamina ved samme. — De, som have bestaaet den matematisk-naturvidenskabelige Afgangsexamen,

have Adgang til umiddelbart at indtræde som Examinander ved den polytekniske Lærestanstalt samt til ved Universitetet, efter at have underkastet sig den philosophiske Prøve, at indstille sig til de under det mathematisk-naturvidenskabelige samt under det philosophiske Fakultet hørende Prøver, til statsvidenskabelig Examen og lægevidenskabelig Embedsexamen. For at kunne indstille sig til den theologiske eller den fuldstændige juridiske Embedsexamen ville de have at underkaste sig en Tillægsexamen ved Universitetet, henholdsvis i Latin og Græsk og i Latin, om hvilke Prøver de nærmere Bestemmelser ville være at give ved kongelig Anordning.

§ 8. Ved Metropolitanskolen, Sorø lærde Skole, Odense og Aarhus Kathedralskoler bliver fornævnte Deling af Undervisningen at iværksætte, efterat nærværende Lov er traadt i Kraft, saaledes at der ved disse Skoler snarest mulig indrettes et fuldstændigt dobbelt Skolekursus med dertil hørende Afgangsexamina. I de øvrige Skoler derimod vil Undervisningen i de to øverste Klasser indtil videre, saalænge Betingelserne med Hensyn til Discipeltal og økonomiske Forhold ikke ere tilstede for der at have et Dobbeltkursus, være at indskrænke til den ene Retning, i hvilken Henseende Kirke- og Undervisningsministeriet bemyndiges til efter Forholdene ved de enkelte Skoler at tage den nærmere Bestemmelse.

§ 9. Bestyrerne af de private Skoler, der igjennem et tilstrækkeligt Antal Klasser gennemføre Undervisningen i samme Omfang og til samme Grændse som de offentlige lærde Skoler og i det Ringeste for

de tre sidste Skoleaars Vedkommende i det Hele slutte sig til den for de offentlige lærde Skoler gjældende Undervisningsplan, kunne, efter samme Regler som hidtil, enten for deres hele Bestyrelsestid eller paa et vist Aaremaal af Kirke- og Undervisningsministeriet erholde Tilladelse til under den Kontrol, som af bemeldte Ministerium bestemmes, at afholde samme Afgangsexamen som de offentlige lærde Skoler enten saavel i den sproglig-historiske som i den mathematisk-naturvidenskabelige Retning eller, naar de ønske det, alene i den ene Retning.

§ 10. Den ved kongelig Resolution af 6te Mai 1850, bekjendtgjort under 13de samme Maaned, anordnede Afgangsexamen ved Universitetet bortfalder samtidig med, at Afgangsexamen afholdes første Gang ved Skolerne i Overensstemmelse med nærværende Lov. De, som efter den Tid ønske at indskrives ved Universitetet, efter at være forberedte ved Privatundervisning, have at underkaste sig Afgangsexamen for Studerende enten ved en offentlig lærd Skole eller ved en Privatskole, der har Tilladelse til at afholde Afgangsexamen. Forinden maa de dog have bestaaet en Prøve i de Fag, som for den Retning, hvori de agte at tage Afgangsexamen, afsluttes i Skolen inden Oprykningen i den næstøverste Klasse. De kunne selv vælge, ved hvilken Skole de ønske at tage Examen; dog vil den enkelte Skoles Forpligtelse til at modtage Privatister være at indskrænke til et bestemt Antal. De nærmere Regler herom gives af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

Ved Skrivelse af 10. Maj d. A. nedsatte Ministeriet et Udvalg af Skolemænd og Undervisningskyndige for at drøfte de forskjellige Spørgsmaal, hvortil den nye Lov gav Anledning, og gjøre Forslag om særlige Bestemmelser, som kunde egne sig til Optagelse i den nævnte kongelige Anordning. I Skrivelsen belystes de Hovedpunkter, der vilde blive Gjenstand for Udvalgets Overvejelse. Aftryk af denne Skrivelse udsendtes under samme Dato til Rektorer og Skolebestyrere, forat de alle, saavidt de maatte ønske det, kunde faae Lejlighed til at udtale sig om Sagen, inden Planen blev vedtagen.

Den 30. Maj indsendte jeg de nedenfor aftrykte

Bemærkninger

i Anledning af Lov af 1ste April 1871 om
Undervisningen i de lærde Skoler.

„I Henhold til Ministeriets Skrivelse af 10de ds. med Anmodning til Rektorer og Skolebestyrere om at tilstille det ærede Udvalg Bemærkninger, som kunde ønskes tagne med i Betragtning ved de forestaaende Forhandlinger om Skoleplanen, skal jeg tillade mig at fremsætte følgende.

Principerne for den lærde Skoles nye Ordning ere fastslaaede i Loven; hvad det nu gjælder om, er deres Gjennemførelse i Enkelthederne ad Anordningens Vej. Som de vigtigste Punkter betragter jeg Begyndelsen og Afslutningen, Fordringerne ved Optagelsesprøven og ved Disciplenes Afgang fra Skolen.

Hvad angaaer Disciplenes Optagelse i yngste

Klasse vil der neppe kunne være Uenighed om det rigtige i med Undervisningsinspektøren at kræve nogenlunde Sikkerhed i dansk Retskrivning, praktisk Regnefærdighed, en Oversigt over Geografien, Verdenshistorien og Bibelhistorien, hvortil efter min Mening maatte føjes en begrændset, men sammenhængende Udsigt over Fædrelandets Historie; maaskee blev det endvidere nødvendigt at fordre Kjendskab til Pattedyr og Fugle efter en kortfattet Lærebog. Med Hensyn til den danske Retskrivning vilde det være heldigt nu at faae fastsat en ensartet Form for Skolerne (som da tillige kunde indøves i Forberedelsesaarene), dog — vel at mærke — saaledes at de yderlig gaaende Reformbestræbelser holdtes ude*). Vanskeligere er Spørgsmaalet om, hvad der skal fordres lært af fremmede Sprog. Ved Undervisningen af en almindelig begavet Dreng paa 10 Aar vil der alt vise sig Trang til Sysselsættelse med Sprog udenfor Modersmaalet. Det naturligste til at begynde med er efter min Overbevisning det engelske, ikke blot paa Grund af dets Overensstemmelse med vort Modersmaal i Former og Gloser, i Ordstilling og Ordføjning, men ogsaa fordi de ejendommelige Lyde, der skulle opfattes skarpt for at kunne gjengives, ere et

---

*) Jeg tør vel her minde om nogle Ord af en højt anset Skolemand (afd. Dr. Bojesen, i Fortalen til de romerske Antikviteter 1863): „Iøvrigt bør man i denne Retning langsomt og varsomt stræbe efter faste og regelrette Former, men ligesaa lidt her som i andre Fænomener af det levende og bevægelige Sprog hensynsløst og ubetinget jage efter en abstrakt Regelmæssighed eller en stiv og stram Konsekvents“.

ypperligt Middel til at vække og vedligeholde Barnets Opmærksomhed, og fordi Efterligningen af disse Lyde skeer sikrest og lettest, medens Taleorganerne endnu have den barnlige Smidighed. Dette Sprog vil vel imidlertid ikke blive en af de befalede Forudsætninger for at kunne træde ind i den lærde Skole; efter Ministeriets Skrivelse optages det først paa Skolens øverste Trin til videre Behandling. Der kræves altsaa et andet fremmed Sprog, som Drengen ved Optagelsen skal gjøre Rede for i et bestemt Omfang; thi at lade Disciplen begynde paa 2 nye Sprog i samme Klasse, hvoraf den naturlige Følge i de fleste Tilfælde vilde blive Usikkerhed og Forvirring i Kundskaberne, kan jeg paa ingen Maade tilraade. Men hvilket da? Ubetvinget foretrækker jeg at kræve et begrændset Afsnit af den latinske Formlære indøvet og lært efter en dertil indrettet Exempelsamling; der vil herved være opnaaet et Grundlag ikke blot for den videre Fremgang i Latin, men ogsaa for Tilegnelsen af de andre Sprog, Disciplen ellers faaer at gjøre med. Denne Undervisning i Latin skulde Drengen først have i det sidste Aar før Optagelsen i den lærde Skole. Men mener man, at denne Forberedelse i et Sprog, som rigtignok skal læses af alle Disciple i den lærde Skole indtil Forgreningen indtræder, dog vil blive for streng en Fordring, naar man seer hen til de Familier, hvor Undervisningen gives af en Lærerinde (thi de egentlige Forberedelsesskoler vilde rimeligvis selv optage dette Pensum indenfor deres Omraade, naar det forlangtes i den lærde Skole), seer jeg ikke rettere, end at Prioriteten maa tilhøre det Sprog, der kræver

megen Tid og megen Flid for at bringes til en saadan Besiddelse, som Loven fordrer, nemlig Fransk. — Tydsk bør læses i Skolen, ganske vist; men vore politiske Forhold siden 1864 have fritaget os for den Forpligtelse at føre Sproget videre i Skolen end til at kunne forstaaes, og dette kan opnaaes ved at lade det indtræde, selvfølgelig med behørig Kraft og et aneligt Timetal (1 Time daglig) i den nye 2den Klasse. Sprogens Rækkefølge vilde da blive, før Optagelsen: (Engelsk), Latin eller Fransk; i Skolen selv: Fransk eller Latin, Tydsk, Græsk. Om det hensigtssvarende i at lade Latinen afgive Grundlaget for Skolens Sprogstudier indeholdes der ogsaa en Andtydning i den Ytring af Undervisningsinspektøren, at det mulig kunde tillades de Skoler, der hidtil have fundet det rigtigt at begynde med Latin i 2den Klasse, at fordrø det væsentligste af den latinske Formlære lært forud for Optagelsen. Hertil skal jeg dog bemærke, at det formentlig vil være nødvendigt at stille Fordringerne ens ved alle lærde Skoler, baade af Hensyn til Forberedelsesskolernes Plan og forat Forældrene kunne have Frihed i Valget af den Skole, de ville betro deres Barn.

Det andet Hovedspørgsmaal gjælder Skolens Afgangsprøve. Loven har nu slaaet fast, hvad jeg betragter som et virkeligt Gode, at det er Skolerne selv, de samme Mænd, som have ledet Disciplenes Undervisning, der faae Ret til at fælde Dom om disses Aandsmodenhed og Adkomst til at høre akademiske Forelæsninger. Hvad Examensformen angaaer, tillader jeg mig at henvise til et Forslag, som jeg frem-

satte i Anledning af Ministeriets Skrivelse af 6te Maj 1865 (Indbydelsesskr. for 1866 Side 29—30), hvorved der kunde gives Skolerne „Lejlighed til at anstille Sammenligning med Hensyn til Præstationerne og at vinde nøjere Kjendskab til hinanden som Værn mod Ensidighed, der saa let kan udvikle sig, hvor en Skole arbejder uden anden Forbindelse med de øvrige end den, som tilvejebringes ved de aarlige Programmer og ved Undervisningsinspektorens Tilstedeværelse hvert andet Aar“.

Det fortjener vistnok Paaskjønnelse, at Undervisningsinspektoren, hvor det kan skee indenfor Lovens Grændser, stræber at bevare Kontinuiteten mellem det nye og det, som hidtil har bestaaet, forsaavidt dette endnu har Krav paa at opretholdes. Men er først Stilprøven i Latin falden bort som Fordring ved Afgangsexamen, troer jeg ikke, man er berettiget til at forlange, at „skriftlig Indøvelse af den latinske Sprogform, grammatisk og phraseologisk“ skal vedblive i øverste Klasse (hvorimod mundtlige Stiløvelser vel kunne benyttes af og til). Efter min Mening bør der læses mere end hidindtil i de to øverste Klasser, men derimod ikke fordres opgivet saa meget af Forfatterne; Udvidelsen i Læsning vilde jeg hente navnlig fra Historikerne (særlig Tacitus) og Digterne (Ovids Forvandlinger, Elegikerne, Horatius' Satirer), Indskrækningen skulde ramme den saakaldte filosofiske Læsning, som jeg kun har fundet lidet frugtbar for Skolens Standpunkt, naar man da ikke holder sig til det rent grammatiske Udbytte. Eet Stykke af denne Art istedenfor de nu forlangte

3 Bøger synes mig tilstrækkeligt. Den større Fylde i Oldtidsstudiet vilde jeg søge naaet dels ved den omtalte mere udstrakte Læsning udenfor det opgivne, dels ved at gjøre det historiske Grundlag bredere, idet man atter optog, hvad der i de senere Aar har været skudt tilside, Antikviteter og Literaturhistorie. Erindrer man, at Græsk, som skal begynde et Aar senere end hidtil, og Fransk, hvori Disciplene skulle bringes endel videre end nu, maae aflægges med et rundeligere Timetal, og at Oldnordisk kræver Timer i hver af de to øverste Klasser foruden Dansk (og Svensk), Historie, Naturlære, Tydsk eller Engelsk, bliver den Part, Latinen faaer af de ugentlige 30 Timer, ikke saa stor, at deri kunde ligge en Opfordring til Udvidelse af den Forfattermasse, Dimittenden skal opgive til Examen.

Med Hensyn til Afgangsprøven for dem, der have valgt den mathematisk-naturvidenskabelige Retning, skal jeg her anføre en Udtalelse af Matematiklæreren i vor Skoles øverste Klasser.

„Et af de Spørgsmaal, som tør antages at ville blive Gjenstand for det nedsatte Udvalgs Forhandlinger, angaaer den i Loven optagne Bestemmelse, at de, der have taget Afgangsexamen i den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling, umiddelbart have Adgang til den polytechniske Lærestanstalt. Hvis Følgen heraf skulde blive, at Fordringerne i de matematiske Fag skærpedes, saa at de stilledes overensstemmende med de nuværende Fordringer ved Adgangsprøven til den polytechniske Anstalt, kan jeg ikke troe andet

end at Reformen vilde vise sig som forfejlet. Selv om det, hvad der maaskee kan betvivles, skulde være muligt i den fremtidige Skoles 4 yngste Klasser at afslutte hele Planimetrien og den elementære Algebra indtil Ligninger incl., saa vilde den øvrige Del af Algebraen i Forening med Stereometrien og Trigonometrien samt en fuldstændig Repetition af det hele matematiske Kursus afgive tilstrækkeligt Stof til to Aars Arbejde, selv med det forøgede Timeantal, som tør antages at ville blive Faget tildelt. Skulle Disciplene bringes til at bevæge sig med Sikkerhed paa hele dette betydelige Omraade, kræves dertil en stadig og rigelig Øvelse, og det tør vel ansees som den væsentligste Mangel ved den hidtidige Ordning, at Tilegnelsen og Studiet af Systemet optog saa megen Tid, at der ej levnedes tilstrækkelig Tid til Øvelser og Behandling af Opgaver. At Studerende i en Alder af 18 Aar skulde formaae paa tilfredsstillende Maade endnu at tilægge sig, hvad der jo er foreslaaet, Elementerne af analytisk Geometri og af deskriptiv Geometri, maa vistnok ansees lidet rimeligt, saameget mere som det vel neppe vil kunne undgaaes, at Fordringerne i Algebra blive forøgede med de Afsnit, som hidtil ere forbigaaede (Binomialformlen, Kje-debrøk, ubestemte Ligninger, Permutationer, Kombinationer, Figurtal), ligesom det vel ogsaa maa forventes, at der i Naturlæren vil kræves Elementerne af Optik og et kort Begreb af den uorganiske Chemi.“

Disse Spørgsmaal betragter jeg som de væsentligste. — Om Tidspunktet for Aars- og Afgangsprøvernes Afholdelse maa jeg gjentage, hvad jeg tidligere har havt Lejlighed til at udtale, at jeg ikke kan komme til anden Anskuelse, end at Sommer-tiden, Alt overvejet, dog bliver den mest passende, saavel af Hensyn til Universitetsaarets Inddeling, Censorernes Rejser, den lange Afbrydelse i Studeringerne, der indtræder ved Sommerferien, som og fordi Øjnene lettere udholde de mange Timers sammenhængende Arbejde ved Solens end ved Lampens Lys. Ogsaa vil i Reglen et langt mindre Antal af Disciple ved Sygdom være forhindret fra at deltage i Examen om Sommeren end ved Foraarstide. Men da Juli gennemsnitlig er vor varmeste Maaned (Middeltemperatur $13^{\circ}83$ mod $12^{\circ}37$ i Juni og $13^{\circ}41$ i August efter Holtens meteorol. Kalender), vilde det formentlig være rigtigst at lade den strenge Arbejdstid falde en 14 Dage tidligere end nu, saaledes at Ferien gik fra 8de eller 10de Juli til samme Dato i August.

Til den skriftlige Prøve i Fransk ved Afgangsexamen vilde jeg ansee det for rigtigst, at intet Lexikon benyttedes, men at derimod mindre almindelige Gloser og Vendinger, hvis slige forekom i Stilen, vare meddelte i Oversættelse paa det Blad, der forelægges Dimittenderne.*)

---

*) At de to forskjellige Retninger, der have Undervisning i Fransk tilfælles i begge de øverste Klasser, ogsaa faae den franske Stil som Fællesopgave ved Examen, betragter jeg som en Selvfølge, skjønt det ikke ligger ligefrem i Lovens Ord.

Prøven i Latin ved Udgangen af 4de Klasse mener jeg, som Undervisningsinspektøren, bør være dels skriftlig, bestaaende i en let Stil, der kan godtgjøre, at den almindelige Del af Ordføjningslæren er tilbørlig indøvet, dels mundtlig, Overhøring i historisk Læsning, i Ciceros Taler og Afsnit af Ovids Forvandlinger, hvorimod Virgil og selv lettere Stykker af „det filosofiske“ forekomme mig at frembyde for store Vanskeligheder for Disciple paa dette Stade, tilmed naar man fastholder, at Timetallet til Latin i denne og de foregaaende Klasser vil blive mere indskrænket end hidtil, fordi de 30 ugentlige Timer ikke maae overskrides.

Endnu skal jeg blot tillade mig at vise hen til hvad jeg i den før nævnte Erklæring (Indbydelsesskr. 1866 S. 32—33) har bemærket om det ønskelige i at indskrænke Hovedkaraktererne ved Afgangsexamen til „Bestaaet“ og „Bestaaet med Udmærkelse“ med Resultatet angivet i Points, der da tillige kunde tjene som Hjælpemiddel ved Bedømmelse af Studentens Adkomst til Beneficier og Stipendier.“

Skolens Examina.

Afgangsexamen i 1870. De skriftlige Arbejder udførtes, som forordnet, den 22de, 23de og 25de Juni over de Opgaver, Ministeriet havde udsendt. Da Undervisningsinspektøren ikke denne Gang saa sig

istand til at overvære Afgangsprøven paa Herlufsholm, afholdtes dens mundtlige Del i Forbindelse med Skolens Aarsprøve fra 12te til 15de Juli; den 18de overhørtes en Dimittend i Hebraisk. Meddommere i Forening med Skolens Lærere vare efter Indbydelse: Pastor Kragerop i Dansk Udarbejdelse I og II, Pastor Lendrop i mundtlig Latin, Provst Paludan-Müller i Græsk og Historie, Cand. polyt. Godsejer J. de Neergaard i Mathematik og Naturlære.

Til Prøven indstillede sig 6 Disciple, som alle havde tilbragt to Aar i Skolens øverste Klasse; Charakterberegningen udførtes i Overensstemmelse med Ministeriets Bekjendtgjørelse af 31. Maj 1866. De tre opnaaede første, tre anden Charakter. Deres Navne og særlige Fagcharakterer ville sees af omstaaende Liste.

Skolens Aarsprøve 1870 fandt Sted efter den Fag- og Klasseorden, som er angiven i Indbydelsesskriftet for ifjor. Ved Prøven i de 5 Fag, der afsluttes i 6te Klasse, vare efter Indbydelse tilstede som Censorer: Pastor Balle i Tydsk, Pastor A. Listov i Fransk og Geografi, Pastor Tillisch i Religion, Cand. mag. Mylord i Naturhistorie; af 11 Disciple erholdt to 35 Points, een 34, tre 33, to 31, een 29, een 26, een 23 (Lavmaalet er 21 Points). Efter Aarsprøvens Slutning opflyttedes fra 7de Klasse B 9 af 11 Disciple (2 ønskede at forblive endnu et Aar i VIIB), fra 6te Klasse alle 11 Disciple, fra 5te 18 af 22, fra 4de 11 af 13, fra 3die 9 af 12, fra 2den 9 af 14, fra 1ste de der-værende 6 Disciple.

Afgangsexamen 1870.

De Dimitteredes Navne.	Dansk Udarb. I.	Dansk Udarb. II.	Latin skriftlig.	Latin mundtlig.	Græsk.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Naturlære.	Points.	Hoved- charakter.
Niels Christian S. Grauer. .	mg.	mg.	mg— $\frac{1}{6}$	mg.	mg.	mg+ $\frac{1}{2}$	g— $\frac{1}{3}$	mg.	mg— $\frac{1}{3}$	70.	Første.
Christian Wald.	mg.	mg.	g+ $\frac{1}{2}$	mg.	g+ $\frac{1}{2}$	mg+ $\frac{1}{3}$	g.	g+ $\frac{1}{2}$	g+ $\frac{1}{3}$	67.	Første.
Laurits P. V. Engelbreth. .	mg— $\frac{1}{3}$	g.	g+ $\frac{1}{3}$	mg+ $\frac{1}{2}$	mg+ $\frac{1}{2}$	g+ $\frac{1}{2}$	ug— $\frac{1}{3}$	g+ $\frac{1}{3}$	g+ $\frac{1}{3}$	68.	Første.
Frants Halberg	mg— $\frac{1}{3}$	mg+ $\frac{1}{3}$	g+ $\frac{1}{2}$	mg— $\frac{1}{6}$	g+ $\frac{1}{3}$	tg.	g+ $\frac{1}{3}$	tg+ $\frac{1}{2}$	g— $\frac{1}{3}$	52.	Anden.
Hans Andreas Nielsen. . . .	g+ $\frac{1}{3}$	g.	tg+ $\frac{1}{2}$	g+ $\frac{1}{2}$	tg+ $\frac{1}{2}$	ug.	g+ $\frac{1}{2}$	mg— $\frac{1}{6}$	ug.	60.	Anden.
Valdemar Holst	g— $\frac{1}{3}$	g— $\frac{1}{3}$	g.	g.	g— $\frac{1}{3}$	g+ $\frac{1}{2}$	mg— $\frac{1}{6}$	mg+ $\frac{1}{3}$	mg.	55.	Anden.

For Hebraisk tilkjendtes Chr. Wad Charakteren $mg - \frac{1}{3}$.

Fra Ministeriet modtog Skolen følgende Opgaver til de skriftlige Arbejder.

I. Udarbejdelse i Modersmaalet

(Gjengivelse af et bekjendt Stof).

Brasilien. (Natur, Opdagelse, Forhold til Europa).

II. Udarbejdelse i Modersmaalet

(fri Opgave).

Hvilket Gavn kan Uddannelsen til Krigstjeneste medføre for det unge Menneskes legemlige og aandelige Udvikling?

Latinsk Stil.

Da i den Krig, som Thebanerne, forbundne med Athenienserne og Argiverne, i den 96de Olympiades andet Aar, det er, 395 før Christus, paaførte Lakedæmonierne, Lysander var falden i Slaget ved Haliartus og Kong Pausanias havde paadraget sig Mistanke for Feighed eller Ukyndighed, kaldte Lakedæmonierne den anden Konge Agesilaus, som dengang med stort Held førte Krigen mod Perserne i Asien, tilbage for at forsvare Fædrelandet. Agesilaus førte sin Hær tilbage ad den Vei, som fordum Xerxes havde fulgt, og da han gennem Thrakien og Makedonien var kommen til Thessalien, mødte ham Ephoren Diphridas, som kom hjemmefra. Denne opfordrede ham til strax at bryde ind i Boeotien; thi ved hans pludselige Angreb vilde Thebanerne overraskes, førend deres Forbundne kom dem til Hjælp. Uagtet Agesilaus havde havt isinde at opsætte Angrebet, indtil han havde samlet flere Tropper, troede han dog at burde adlyde, og efter at have sendt Bud, der skulde hente en Deel af de lakedæmoniske Soldater, der vare ved Korinth, trængte han hurtig gennem Thermopylæ og Phokis ind i Boeotien. Da han her havde slaaet Leir ved Koronea, saae Hæren Solen formørkes og paa samme Tid førtes der til Kongen nogle Mænd, som vare komne tilsøes fra Asien og havde ilet til Leiren. De fortalte ham, at Lakedæmoniernes Flaade var bleven overvunden ved Knidos af Pharnabazus og Athenienserens Konon og at den

lakedæmoniske Anfører Pisander, en Broder til Agesilaus's Hustru, var bleven dræbt i Slaget. Uagtet Agesilaus tog sig dette meget nær, skjulte han dog, hvilket Budskab han havde modtaget, idet han frygtede for, at Frygt og Modløshed skulde paakomme hans Hær, der gik til Kampen, og bød dem, der vare komne, at fortælle Soldaterne, at Lakedæmonierne havde seiret. For at bekræfte denne Fortælling fremtraadte han selv bekrandset og offrede til Guderne, som om han havde faaet et glædeligt Budskab.

Oversættelse fra Latin.

(E Lactantii libro de ira dei, nonnullis mutatis.)

Cum sententiæ philosophorum prioris temporis de providentia consensissent nec ulla esset dubitatio, quin mundus a deo ratione regeretur, primus omnium Protagoras exstitit temporibus Socratis, qui sibi diceret non liquere, utrum esset aliqua divinitas necne. Quæ disputatio eius adeo impia iudicata est, ut et ipsum Athenienses expulerint suis finibus et libros eius, quibus hæc continebantur, in contione exusserint. Post hæc Socrates et auditor eius Plato et, quorum disciplinæ e schola Platonis tanquam rivuli in diversas partes profluxerunt, Stoici et Peripatetici, in eadem fuere sententia, qua superiores ante Protagoram fuerant. Postea vero Epicurus deum quidem esse dixit, quod necesse esset esse aliquid in mundo præstans et eximium et beatum, sed providentiam nullam; mundum ipsum nec ratione ulla nec arte creatum esse, sed naturam rerum e quibusdam minutis corpusculis et individuis, quos atomos appellabat, casu esse conglobatam. Quo quid repugnantius dici possit, non video. Etenim si est deus, utique providens est, nec aliter ei potest divinitas tribui, nisi et præterita teneat et præsentia sciat et futura prospiciat. Cum igitur Epicurus providentiam sustulit, etiam deum negavit esse; cum autem deum esse professus est, simul providentiam esse concessit; alterum enim sine altero prorsus nec esse nec intellegi potest. Verum iis postea temporibus, quibus iam philosophia defloruerat, exstitit Athenis quidam Diagoras, qui nullum esse omnino deum diceret, ob eamque sententiam nominatus est „atheos“, idemque cognomen Theodoro Cyrenæo impositum est, eiusdem sententiæ socio. Ambo, quia, omnibus iam inventis et dictis, nihil novi reperire poterant, maluerunt contra veritatem id negare, in quo priores universi sine ulla

discrepantia consenserant, quam novitatis gloria carere. Quid ergo? Utrum minutos hos et inertes philosophos ratione et argumentis an sola auctoritate præstantium virorum, qui tot seculis tantis ingeniis providentiam defenderunt, refellemus?

individuus, udelelig.

Arithmetik.

Hvorledes anvendes den Maade, hvorpaa den kvadratiske Ligning opløses, til at finde alle Rødderne i Ligningen

$$x^2 - 2ax^2 + b^2 = 0,$$

idet x er ubekjendt, a og b bekjendte? Hvorledes bringes disse Rødder paa den simpleste Form?

Hvilke Værdier har x i Ligningen

$$x^{\log. x} = \sqrt{\frac{10}{x}},$$

idet $\log.$ betyder den briggiske Logarithme? Hvorledes prøves Værdiernes Rigtighed?

Geometri.

Hvorledes maales Vinklen imellem en ret Linie og en Plan?

Hvor stor er Vinklen imellem et regelmæssigt Tetraeders Kant og Grundflade?

En skjæv cirkulær Kegles største Sidelinie kaldes s , den mindste t , Grundfladens Radius r , Vinklen imellem s og Grundfladen v . Hvor stor er da

$$1) v, \text{ naar } \frac{r}{1} = \frac{s}{5} = \frac{t}{4}, \text{ og}$$

$$2) r, \text{ naar } s = 7, t = 5, v = 45^\circ?$$

Skolens Halvaarsprøve blev som sædvanligt afholdt i Februar. Den var for VIIAs Vedkommende ordnet ganske som Afgangsexamen. For de øvrige Klasser bestod dens skriftlige Del af Stile og Udarbejdelser i samme Fag som de foregaaende Aar (4de Klasse havde tysk Stil istedenfor Oversættelse fra Tydsk); mundtlig overhørtes VIIB i Latin, Græsk og Historie,

VI Klasse i Fransk, Religion, Geografi, Naturhistorie, V i Græsk, Historie, Mathematik, IV i Latin, Fransk, Naturhistorie, III i Latin, Tydsk, Geografi, II i Fransk, Religion, Historie, I i Dansk, Latin og Historie.

Lærerpersonalet.

I den Plads, der var bleven ledig ved Overlærer Dahls Død, konstitueredes under 3. August Cand. mag. Børge Pontoppidan. Han havde i 1868 taget Magisterkonferentsen og vakt ualmindelige Forhaabninger om sig som Historiker; nu havde han vel i den sidste Maaned lidt af gastrisk Feber, men betragtede sig alt som Rekonvalescent og var glad ved Tanken om den Virksomhed, der forestod ham paa Herlufsholm. Desværre skulde vi ikke faae ham at see herude; han døde den 18. August.

Fra 1. September blev Cand. philolog. A. K. Hasselager konstitueret som Adjunkt ved Skolen.

Ved Begyndelsen af indeværende Skoleaar overtog Adjunkt Mossin igjen alle sine Timer og øvrige Forretninger.

Adjunkt Hoff blev i December angreben af et saa vedholdende Halsonde (Bronchitis), at han ikke var i Stand til at fungere paa Skolen. Til Udgangen af Januar besørgedes hans Timer af Skolens øvrige Lærere; fra 1. Februar blev Cand. theol. H. Skeby ansat som Vikar først paa 3 Maaneder, siden

til Slutningen af Skoleaaret, dog vedblev Hr. Hoff at skrive dansk Stil med øverste Klasse til Midten af Maj Maaned, da han tiltraadte en Rejse for at underkaste sig en Brønd- og Badekur i Udlandet.

Under 10. Janaur d. A. har karakteriseret Overlærer F. C. S. Neergaard erholdt kongelig Konfirmation paa sin Bestalling som virkelig Overlærer.

Under 2den Juni har den konstituerede Adjunkt Cand. theol. A. F. Boje modtaget fast Ansættelse ved Skolen og Opdragelsesanstalten.

Disciplene.

Efter den offentlige Prøve i 1870 afgik ved Dismission til Universitetet: N. C. S. Grauer, C. Wad, L. P. V. Engelbreth, F. Halberg, H. A. Nielsen, V. Holst.

Fremdeles udgik i Juli 1870: A. Th. Barfod (for at undervises i Hjemmet) og S. A. Sørensen (opgav Studeringerne).

Ved Begyndelsen af Skoleaaret 1870—71 havde Herlufsholm sit fulde Elevtal 105 og desuden 1 skolesøgende Discipel (Søn af Overlærer Neergaard). I August udmeldtes L. Nyebølle og den 31. Oktober A. Rosenstand, der begge forlode Studeringerne.

Skolen tæller for nærværende Tid, i Juni, 104 Disciple (deraf 1 skolesøgende), som her opføres efter den Plads, de indtage i Klasserne ifølge Sammenreg-

ningen for Maj Maaned, VII og VI Klasse efter Udfaldet af Halvaarsprøven. De ifjor optagne ere betegnede med *; Faderens Stand er anført i Parenthes.

Dimittenderne.

1. H. M. Albert Ræder (afd. Oberst R.)
2. Albert L. Nielsen (Pastor N. i Glumsø).
3. F. Rud. Warming (Koffardikapt. W., Helsingør).
4. Carl A. Borries (Forpagter B. paa Søholm).
5. Fred. E. Kretz (afd. Architect K., Tegne- og Skrivelærer ved Herlufsholms Skole).
6. P. Christ. F. Petræus (Borgemester P., By- og Herredsfoged, Nestved).
7. Axel F. J. Prætorius (Kjøbmand P. paa St. Thomas).
8. F. Theodor Mørck (Grosserer M. i Kbhavn).

VII Klasse B.

1. C. Sophus Andersen (Provst A. i Ringsted).
2. F. Ferd. Falkenstjerne (afd. Restaurateur F. i Veile; Plejef.: Kbm. J. Feddersen i Flensbg.)
3. Rud. Mühlensteth (afd. Kjøbmand og Handelsagent M. i Kbhavn).
4. J. L. Georg Mønster (afd. Cand. phil. M. i Kbhavn; Plejef.: Pastor Holm i Gladsaxe).
5. Carl Alb. Weihe (Læge W. i Kallundborg).
6. Peter Thonning (Kammerraad T., Toldforvalter i Vordingbg.)
7. Carl V. Prætorius, Broder til Nr. 7 i VIIA.
8. P. Chr. Müller (Proprietær M., Flensborggaard).
9. Gustav L. Wad (Pastor W. i Korsør, R. af Db.)

10. Th. J. Paul F. Plum (afd. Pastor P. i Taarnby).
11. Otto G. R. Steenstrup (afd. Pastor S. i Bødstrup paa Langeland).
12. Joh. N. Paludan-Müller (Provst P.-M., Sognepræst for Marvede, R. af Db.)
13. C. Will. Haugsted (afd. Dr. med. H.; Værge: Kancellird., Universitets-Bogh. Høst, R. af Db.)
14. Francisco d'Y. Langgaard (Dr. med. L. i Brasilien, R. af Db.)

VI Klasse.

1. Jens F. C. C. Tofte (Højskoleforstander T., Aagaard ved Flensborg).
2. Fred. V. Müller, Broder til Nr. 8 i VIIB.
3. Otto Mortensen (Seminarieleærer, Inspektør M., paa Jonstrup).
4. P. Joh. F. Kaarsberg (Pastor K. i Skjelby).
5. J. Edvard Neergaard (Etatsraad de N. til Førsløv og Fuglebjerg).
6. J. Fred. B. Lakjer (Pastor L., Kastrup ved Vordingborg).
7. C. Vald. H. H. Baland (afd. Major B.)
8. Fred. A. Willerup (Boghandler W. i Vordingb.)
9. Kay O. A. Gulstad (Oberst G., Rd. og Dbm., Frederiksborg).
10. Valdemar Paulsen (Plejefader: Baron Knuth, Ryegaard ved Kbhavn).
11. Will. P. L. Weihe, Broder til Nr. 5 i VIIB.
12. Hans S. Kaarsberg, Broder til Nr. 4.
13. Viggo V. Holm (Justitsraad H., Kbhavn).

14. Heinr. O. B. Krüger (Gaard- og Møllejejer K., Dbm. og R. af Db., Beftoft i Slesvig).
15. Carl A. V. Stensler (Forpagter S., Hæsedegd.)
16. Herluf L. G. Rosenkrantz (Kammerherre, Baron R., Stiftamtmand i Viborg, Kmd. og Dbm.)
17. Rolf Sehested (Hofjægerm. de S. til Stamhuset Broholm i Fyen, R. af Db.)
18. Fred. C. Moltke (Kammerherre, Lensgreve M. til Bregentved, Kmd. af Db.)

V Klasse.

1. Carl P. J. Leuning (afd. Justitsminister L.)
- *2. H. V. Jul. Meyer (Overretsprokur. M., Kbhavn).
3. Hugo Adersen (Kapt. A., Intendant ved 7de Bat. i Nyborg).
4. Joachim L. Moltke, Broder til Nr. 18 i VI.
5. Sophus F. Moe (Ritmester M. ved 4de Dragonregiment i Nestved, Rd. og Dbm.)
6. Chr. L. A. J. Feddersen (afd. Kammerjunker F.)
7. Harald C. Knauer (afd. Major K.)
8. P. J. Louis S. Nielsen (Pastor N. i Butterup).
9. Harald Sehested, Broder til Nr. 17 i VI.
10. Jul. Th. Knudsen (Landfysikus, Dr. med. K. i Nestved, R. af Db.)
11. Vilh. C. V. Rosen (afd. Major v. R.)
12. A. Vilh. Bille-Brahe (Kammerherre, Baron B.-B., Amtmand i Holbæk, R. og Dbm.)
13. John A. Hingelberg (Konsul H., R. af Db., paa St. Thomas).
14. Carl G. D. Bech (Læge B. i Kjøge).
15. C. Philip Borries, Broder til Nr. 4 i VIIA.

IV Klasse.

1. Mich. Petersen-Friis (Stiffader: Forpagter Friis paa Lindersvold under Baroniet Gaunø).
2. J. Sophus Müller, Broder til Nr. 7 i VIIB og Nr. 2 i VI.
3. Joh. P. H. Balle (Pastor B. i Aversie).
4. Matthias Wad, Broder til Nr. 8 i VIIB.
5. Georg V. Reumert (Prof., Dr. med. R., Distriktslæge i Odense, R. af Db.)
- *6. Carl M. Friderichsen (Borgemester F., Byfoged i Vordingborg).
7. H. Heinr. Dithmer (Proprietær, Teglværksejer D., Klostermosegaard ved Helsingør).
8. Harald V. Hingelberg, Broder til Nr. 13 i V.
9. Cosmos C. Hertz (Politiinspekt. H., Dbm. og R. af Db., Kbhavn).
10. Sigvard W. Buchwald (Hofjægermester B. til Øbjerggaard).
- *11. Tage E. Schack (afd. Dr. phil. S., Sognepræst for Ring i Jylland).
12. C. Joh. B. Davidsen (Pastor D., Taulov i Jylland).
13. Daniel F. le Maire (Grosserer le M., R. af Db., i Kbhavn).

III Klasse.

1. Ferdin. Kolbye (Kammerraad K., Stenhus ved Holbæk).
- *2. J. Georg V. A. Bruun (Prokurator B., Maribo).
- *3. Axel H. Bille-Brahe, Broder til Nr. 12 i V.
- *4. Søren C. Ørsted (Pastor Ø. i Simmerbølle paa Langeland).

- *5. Christ. L. Andersen (Propr. A., Lønningegaard).
- 6. Sophus O. Plenge (Forpagter P., Hardenberg paa Laaland).
- 7. H. Chr. Holten (afd. Pastor H., Sognepræst for Torning i Jylland).
- 8. Will. Adersen, Broder til Nr. 3 i V.
- 9. Peter A. Ringberg (Kammerraad, Prokurator R., Godsforvalter paa Beldringe).
- *10. Fred. P. G. Salicath (Advokat S. i Haderslev).
- *11. Julius Jespersen (Pastor J., Hundslund i Jylland).
- 12. Joh. G. C. Schlegel (afd. Læge S. paa Lange-land).
- 13. C. Viggo Lassen (Pastor L. i Bogense, R. af Db.)
- 14. C. D. Adolphe F. Kräyenbühl (Pastor K. ved den fransk-reform. Menighed i Kbhavn).
- [15. Herluf B. Neergaard (Overlærer N. ved Her-lufsholms Skole) i sine Forældres Hus].
- *16. Otto C. Lautrup (Landvæsenskomm., Propr. L. til Estrup i Jylland).
- 17. Georg J. B. S. Toepfer (afd. Adjunkt T. i Viborg).

III Klasse.

- *1. Sophus V. Falkenskiold (Lieutn. F., Forpagter paa Elishult i Skaane).
- *2. Hans R. C. Knudsen (afd. Skolelærer K.; Værge: Gjæstgiver og Møllejer Ibsen i Aagerup).
- 3. Nicolai C. Müller, Broder til Nr. 7 i VIIB, Nr. 2 i VI og Nr. 2 i IV.
- 4. Constantin F. Kjær (Cand. philol. K., Kbhavn).
- 5. Alfred Hertz, Broder til Nr. 9 i IV.
- 6. Arthur J. S. Owen (Grosserer O., Kbhavn).

7. Oskar F. Müller (Proprietær M. til Svinningegd.)
8. L. August Grønvold (Kjøbmand G. i Slagelse).
9. Hans B. Jansen (Birkedommer J. ved Grevsk. Muckadell og Brahetrolleborg i Fyen).
10. Edvard C. V. Moe, Broder til Nr. 5 i V.
- *11. H. Emil Th. Hartnack (Prokurator H. i Slagelse).
12. H. M. Gust. Bauditz (afd. Kammerj. Major B.)
13. Hans F. J. Br. Løwenhielm (afd. Hofjægerm. Brockenhuus L. til Veirupgaard i Fyen).
- *14. Frederik L. Weber (Grosserer W., Sjøro i Fyen).

I Klasse.

- *1. Paul J. Grønvold, Broder til Nr. 8 i II.
- *2. Theodor E. E. Rundin (afd. Grosserer R. i Kbhavn).
- *3. C. L. Alfred Prior (Varemægler P. i Kbhavn).
- *4. Sophus A. Weber, Broder til Nr. 14 i II.
- *5. Johan B. Br. Løwenhielm, Broder til Nr. 13 i II.

Det **aarlige Kontingent** for en Discipel paa Herlufsholm er 240 Rd. som Vederlag for Undervisning, Bølig, Kost, Vask, Belysning og Brændsel, i Sygdomstilfælde Lægehjælp og Medicin.

Nye Disciple optages ikke i Skoleaarets Løb. **Anmeldelser om Aspiranter** til de Pladser, der blive ledige ved Slutningen af Skoleaaret, indsendes til Stiftelsens Forstander, Hs. Excell. Gehejmeraad Hall inden Udgangen af Maj Maaned; foruden Drengens fulde Navn og Fødselsdatum maa deri opgives, hvad han har læst og hvilken Klasse han forberedes til.

Opdragelsesanstalten.

Ved Hs. Exc. Forstanderens Resolution af 10de Juli f. A. blev afd. Overlærer Dahls Bolig tillagt Adjunkt Andresen. Samtidig fritoges Adjunkt Mossin for at føre Sovesaltilsyn fra August Maaned at regne; Adjunkt Boje overtog de ældre Klassers Sovesal og afgav Tilsynet med de yngste Klasser til Adjunkt og Viceinspektør Schousboe.

Disciplenes Fugleskydning fandt Sted ifjor den 27de August. Vinterfester have været afholdte den 15de Januar (Bal i Anledning af Herluf Trolles Fødselsdag, hvorved Hs. Exc. Forstanderen og en talrig Kreds af ældre Herloviaere vare tilstede), den 26de Februar (Maskerade for Disciplene), og den 26de Marts (musikalsk Underholdning og Dands). Fodturen maatte opgives iaar paa Grund af det kolde Vejr i Maj Maaned; derimod foretog vi den 10. Juni med Benyttelse af Jernbanen en prægtig Sommertour over Kjøge til Billesborg Skov og Vallø, hvor Adgangen til at bese det hele smukke Slot var os aabnet med største Forekommenhed.

Undervisningen.

Ligesom de foregaaende Aar har Oldnordisk i 1870—71 som fast Skolefag for Disciplene af VIIB

været aflagt med 2 Timer egentlig, dog saaledes, at den ene Time hveranden Uge anvendtes til Svensk.

I den første Halvdel af Skoleaaret have Fagene været fordelte paa følgende Maade:

	Ugentlig.	
Rektor Listov Latinsk Forfatterlæsning i VIIA og B, skriftlig Latin i VIIA, Homer i V, Latin i II	15	Timer.
Overl. Leth Dansk i IV, Mathematik i IV og III, Naturlære i II og I	12	—
Overl. Kielsen Græsk i VIIA-B og VI, Latin i V og IV	24	—
Overl. Neergaard Hebraisk i VIIA og B, Naturhistorie i VI—I, Geografi i III—I	24	—
Adj. Mossin Mathematik i VIIA-B og V, Naturlære i VIIA og B, Latin i I . .	25	—
Adj. Hoff Engelsk i VIIA og B, Oldnordisk og Svensk i VIIA-B, Dansk i VII, VI, V, Tydsk i VI og V, Græsk i IV	23	—
Adj. Damborg Fransk i VI, IV og II, Religion i V—III, Dansk i II, Regning i I	25	—
Adj. Schousboe Latin i III, Regning i II, Dansk i I	14	—
Adj. Andresen skriftlig Latin i VIIB, Latin i VI, Mathematik i VI, Græsk i V, Historie i II og I	25	—
Adj. Boje Fransk i VII, V og III, Religion i VII, VI, II og I, Tydsk i IV og III	24	—
Kst. Adj. Hasselager Historie i VII—III, Geografi i VI—IV, Dansk i III	25	—

	Ugentlig.
Tegnel. Bertelsen Skrivning i IV—I, Tegning i III—I	16 Timer.
Krigsass. Meier (med Assistent) Riffel-skydning i VIIA og B, Gymnastik, Exercits, Svømning osv. i hele Skolen	11 —
Organ. Hoffman Sang i alle Klasser . . .	7 —

Fra 1. Februar overtog for Adjunkt Hoff Skolens Rektor Engelsk i VIIB og Græsk i IV (afgav Latin i II),
 Adj. Hasselager Dansk Literaturhistorie (i den sidste Maaned ogsaa dansk Stil) og Oldnordisk i VII Klasse (afgav Historie i IV og III),
 Cand. Skeby som Vikar Dansk i VI og V, Tydsk i de samme Klasser, Historie i IV og III, Latin i II, desuden Hr. Hoffs Andel i det daglige Læse-salstilsyn.

I Sangundervisningen deltagte alle de Disciple, der have Stemme, klassevis een Time om Ugen; Løverdags Eftermiddag Kl. 5—6 holdes Fællessang.

I særskilte Timer (17 om Ugen) giver Skolens Musiklærer, Organist Hoffman, Undervisning i Instrumentalmusik til de Disciple, der ytre Lyst og Anlæg i denne Retning.

Øvelser i Riffelskydning have været anstillede i Efteraaret og Forsommeren med begge Afdelinger af øverste Klasse. Disciplene i VIIA have gjort hver 65, i VIIB hver 57 Skud paa 100, 150 og 200 Alen.

Gymnastikinspekteuren for Landets offentlige Skoler Oberst Wegener havde i Skrivelse til Hs. Exc.

Forstanderen ytret Ønske om at inspicere den gymnastiske Undervisning paa Herlufsholm, naar han foretog sin Rundrejse i Aar. Da Forstanderen gav sit Samtykke dertil, blev her i Oberstens Nærværelse den 7de Juni foretaget Øvelser af Disciplene i Gymnastik og Voltigeren, Exercits, Hugning og Skydning under Ledelse af Skolens Gymnastiklærer og hans Assistent.

Fagenes ugentlige Timetal i de forskjellige Klasser sees af følgende Tabel.

	VII.		VI.	V.	IV.	III.	II.	I.
	A.	B.						
Dansk	- 2	1	2	2	2	3	5	5
Oldnordisk og Svensk	(1)	- 2	—	—	—	—	—	—
Latin	4	5	4	8	8	5	5	5
Græsk	1	5	-	5	5	5	—	—
Fransk	- 1	-	3	2	2	3	5	—
Tydsk	-	-	-	2	3	4	6	—
(Engelsk	1	- 2)	—	—	—	—	—	—
(Hebraisk	2	- 2)	—	—	—	—	—	—
Religion og Bibelhist.	- 1	-	2	2	2	2	2	3
Historie	4	- 3	2	2	3	3	2	3
Geografi	-	-	-	2	2	1	2	3
Mathematik	5	- 4	4	4	4	4	—	—
Regning	-	-	-	—	—	—	4	4
Naturlære	4	- 3	—	—	—	—	1	1
Naturhistorie	-	-	-	2	2	3	2	2
Skrivning	-	-	-	—	—	1	2	3
Tegning	-	-	-	—	—	—	1	2
Sang	- 2	-	2	2	2	2	2	2
Gymnastik osv.	1	1	1	2	2	2	2	2
Sum	36.	35.	36.	36.	36.	37.	37.	37.

Øversigt

over Skolens Arbejde

fra 24. August 1870 til Slutningen af Juni 1871..

Dansk (Svensk; Oldnordisk).

VII Kl. AB: Den danske Literaturhistorie er gennemgaaet fra den ældste Tid indtil Holberg; dertil er knyttet Oplæsning af udvalgte Stykker af Forfattere fra denne Tid. Klassen har skrevet 17 Stile. Disciplene have holdt Foredrag over historiske Æmner. — For VIIB er der desuden læst Digterværker fra den nyere Tid.

Svensk (VIIB). M. Hammerichs Læsestykker ere benyttede; det meste af første Afsnit er oplæst og oversat; dernæst læst en Del Stykker af Atterbom, Geijer, Fryxell, Tegnér og Runeberg.

Oldnordisk (VIIB). Ungers Læsebog indtil S. 28. Iversens Formlære er benyttet.

VI Kl. Den danske Literaturhistorie fra de ældste Tider indtil Baggesen og Oehlenschläger er given i Oversigt og belyst ved Oplæsning af Sange (Kæmpeviser) og Skrifter fra det hele Tidsrum. Klassen har skrevet 15 Stile.

V Kl. Den nordiske Mythologi er læst efter Dorphs Omrids og Arentzen's og Thorsteinssons Mythologi. Oplæst for Klassen: en Del Sange af Nordens Guder og Hakon Jarl. Egils

Saga og Hrafnkel Frejsgodes Saga ere oplæste og benyttede til at give Disciplene et Indtryk af Oldtidens Liv. Klassen har skrevet 17 Stile.

- IV Kl. Den ene ugentlige Time har været anvendt til Stil; Klassen har skrevet 32 Stile, mest af beskrivende og fortællende Indhold. Den anden Time er brugt til prosaisk og poetisk Læsning samt til at gennemgaae Reglerne for Retskrivningen og for Skilletegnes rette Brug.
- III Kl. Wulffs danske Læsebog for de lavere Mellemlasser er benyttet til Oplæsning og sproglige Øvelser; af samme Bog ere 7 Digte lærte udenad. Bojesens danske Sproglære er gennemgaaet. Klassen har skrevet 33 Stile, væsentlig bestaaende i Gjengivelse af Indholdet af et forelæst Digt eller af en Fortælling; enkelte have været Diktatstile.
- II Kl. Funchs, Røginds og Warburgs Læsebog er benyttet til Oplæsning, Gjenfortælling og Analyse. Formlæren lært efter Bojesens danske Sproglære; Reglerne for Skilletegns Anvendelse indøvede mundtlig. 11 Digte ere lærte udenad efter Boisens Visebog. Klassen har skrevet 58 Stile, der have bestaaet i Gjengivelse af en oplæst Fortælling eller i Afskrift efter Diktat.
- I Kl. Funchs, Røginds og Warburgs Læsebog for de lavere Klasser er benyttet til Oplæsning, Gjenfortælling og Analyse. 15 Digte ere

lærte udenad efter samme Bog. 70 Stile, dels efter Diktat, dels Gjengivelse af lærte Vers eller meddelte Smaafortællinger, ere skrevne paa Klassen.

Latin.

VII Kl. A og B: Cicero de officiis, 2den og 3die Bog, Livius' 10de Bog, Horatius' Oder, 1ste Bog, og 2den Bog af Brevene med Ars poetica; af Carmina selecta Catull (1, 2, 4, 5, 6, 7, 8 og 12), Tibull (2), Properts (2, 3, 4, 7, 10, 12), Ovid (1, 2, 5), Juvenal (1), Martial (alle Epigrammerne), ialt henved 900 Vers; forskjellige Afsnit af Tregders latinske Literaturhistorie.

VIIA desuden: Ciceros Tale for Archias, Plinius' Breve efter Flemmers Udvalg. VIIB særskilt: Ciceros Tale for Sextus Roscius fra Kap. 40 til Enden, 2den, 3die og 4de Tale mod Catilina.

Dimittenderne opgive af Cicero: Cato major, de officiis 2den og 3die Bog, Talerne mod Catilina, for Milo og for Digteren Archias, endvidere Sallusts Catilina, Livius' 6te og 10de Bog, Tacitus' Annaler I, Kap. 31—52 og 55—71, Svetons Julius Cæsar Kap. 75—89 og Caligula Kap. 1—15 (Flemmers Udvalg); Horats' Oder I og II, begge Bøger af Brevene med Ars poetica, Virgils Æneide IV, af Ovids Forvandlinger omtrent 900 Vers (Niobe, Lycierne, Philemon og Baucis, Ceyx og Al-

cyone, Toget til Troja, Achilles' Død, Memnon), af *Carmina selecta* de ovenfor nævnte Digte; det vigtigste af den latinske Literaturhistorie.

VIIA har skrevet 30 Hjemmestile, 20 Extemporalstile og 10 Versioner; jevnlig er anstillet Øvelser i mundtlig Stil og Oversættelse fra Bladet. Af Madvigs Sproglære fra 1852, som benyttes ved Forfatterlæsningen, er særlig gennemgaaet §§ 384—386, 404—462 og 482—496 med Forbigaaelse af digteriske Ejenommeligheder. — VIIB har skrevet 18 Hjemmestile, 31 Extemporalstile og 10 Versioner. Af Madvigs Sproglære fra 1852: §§ 119—151, 411—422, 482—509 med adskillige Forbigaaelser.

- VI Kl. Livius' 8de Bog, Ciceros Tale for det maniliske Lovforslag; Blochs Udvalg af Ovids Forvandlinger, 2det Hefte: Stykkerne 3, 15, 16, 17, 18, 19. Af Madvigs forkortede Sproglære §§ 186—354 dels som nyt, dels som Repetition. 22 Hjemmestile, 29 Extemporalstile og 7 Versioner. I sidste Halvaar er desuden i 1 Time om Ugen holdt mundtlige og skriftlige Stiløvelser.
- V Kl. Cæsars galliske Krig 2den Bog, Ciceros 1ste og 2den catilinariske Tale; cursorisk af Cornelius Nepos Miltiades og Themistocles. Om trent 60 Hexametre ere lærte udenad. Af Madvigs latinske Sproglære, forkortet Udgave, er Formlæren repeteret og Casuslæren læst.

- 62 Stile og 9 Versioner ere skrevne, alle paa Klassen.
- IV Kl. Af Cæsars galliske Krig 25 Kapitler. Formlæren er læst og det vigtigste af Casuslæren. 63 Stile ere skrevne, alle paa Klassen.
- III Kl. Af Kerrns og Krebs' Læsebog er læst og repeteret Side 29—56 med Forbigaaelse af enkelte Exempler. Det tilsvarende af Bøjningslæren er læst efter Madvigs Sproglære; til Syntaxen i samme er henvist, forsaavidt Forstaaelsen af Læsebogen krævede det. 50 Stile ere skrevne paa Klassen.
- II Kl. Af C. Listovs Elementarbog Stykkerne 31 til 48; intet forbigaaet. Kerrns og Krebs' Læsebog Side 12—25 med Forbigaaelse af enkelte Exempler. Det tilsvarende af Bøjningslæren efter Madvigs Sproglære. 33 Stile ere skrevne paa Klassen.
- I Kl. Læst og indøvet de 35 første Stykker af Chr. Listovs Elementarbog (til Side 26); intet Exempel er forbigaaet. Af det læste ere de fornødne grammatiske Regler uddragne. 24 Stile ere skrevne paa Klassen.

Græsk.

- VII Kl. A og B: Iliadens 1ste og 9de Bog, Platons Apologi, Herodots 9de Bog fra Kap. 33 og af Bergs Udvalg af Thukydid S. 12—16 og S. 80—85; det vigtigste af Tregders græske Literaturhistorie og af Athens Antikviteter efter Bojesen. VIIB desuden af Bergs Ud-

valg af Thukydid S. 1—11 og kursorisk Odysseens 1ste, 2den og 7de Bog.

Dimittenderne opgive Iliadens 1ste, 6te, 9de og 24de Bog, Tregders Anthologi til S. 65 med Forbigaaelse af adskillige Stykker, Herodots 9de Bog, Bergs Udvalg af Thukydid S. 1—16 og 61—85, Platons Euthyphron, Sokrates' Apologi og Kriton.

VI Kl. Bergs udvalgte Stykker af Arrian etc. S. 35—58, Odysseens 1ste Bog og af 2den Bog Vers 1—223. Af Bergs græske Formlære er det vigtigste læst og af Tregders Mythologi de tre første Kapitler.

V Kl. Bergs Læsebog, første Afdeling (3die Udg.): endel af Smaafortællingerne S. 59—63; desuden de græske Stykker Side 36—42. Xenophons Anabasis: 4de Bog, de 5 første Kapitler. Af Homers Odyssee, 8de Bog: Vers 1—157. — Af Bergs græske Formlære er læst som nyt: §§ 12—28, 104—120; det mellemliggende er repeteret. De fornødne syntaktiske Regler ere lærte efter Diktat.

IV Kl. Bergs Læsebog, første Afdeling, forfra til Side 32 (anden Konjugations 2den Afd.) med Forbigaaelse af endel Exempler; de danske Stykker ere oversatte mundtlig, af og til ogsaa skriftlig (12 Stile paa Klassen, enkelte Skriveøvelser udenfor samme). — Det tilsvarende grammatiske Kursus efter Bergs Formlære.

Fransk.

- VII Kl. AB: Scribe, Un verre d'eau; V. Hugo, Hernani; Brudstykke af Merle d'Aubigné: Histoire de la réformation; nogle Afsnit af Borrings Études littéraires og af Sicks Læsebog for de højere Klasser.
- VI Kl. Borrings Études littéraires: 10—62, 83—105, 172—186, 231—256, 270—281, 325—341, 417 til 436. Af samme Bog ere nogle Stykker læste uden Forberedelse. Ingerslevs Grammatik: Formlæren med Forbigaaelse af Kjønsreglerne.
- V Kl. Borrings Album littéraire: S. 38—51, 63—69, 143—159, 323—356. Sibberns Stiløvelser: Stykkerne 47, 50, 51, 53, 56, 58, 59, 62, 65. Ingerslevs Grammatik: Formlæren med Forbigaaelse af Kjønsreglerne.
- IV Kl. Bay og Borring, Samling af franske Læsestykker, S. 13—29 og 65—100. Af Sibberns Stiløvelser, første Afdeling, er læst Exempler tagne af Stykkerne 9—45. Af Ingerslevs Grammatik: Formlæren med Forbigaaelse af Kjønsreglerne.
- III Kl. Sick, Fransk Læsebog for Mellemlasserne, S. 1—40. Sibberns Stiløvelser, Stykkerne 1, 3, 5, 7, 9, 12, 14, 15. Ingerslevs Grammatik: Formlæren med Forbigaaelse af Kjønsreglerne.
- II Kl. Ahns praktiske Lærebog, første Kursus, S. 1—47 og 93—100. Klassen har skrevet 56 Stile i Undervisningstimerne.
-

Tydk.

- VI Kl. Jürs' og Rungs tydske Læsebog for Mellemklasserne: S. 364—400. Hjorts Læsebog, 2den Del, Side 114—130. Jürs' og Rungs Deutsche Dichter: S. 10—16, 46—64, 85—95, 126—31, 144—50 og 179—83; desuden er en Del andre Digte læst kursorisk. Det meste af Simonsens Syntax; en Del af Formlæren repeteret. Goethes „Götz von Berlichingen“ er læst paa Klassen. De fleste Maaneder desuden opgivet Udenomslæsning af tydske Forfattere (hver Discipel har læst 4 Tragedier af Schiller).
- V Kl. Jürs' og Rungs Læsebog for Mellemklasserne: S. 183—98, 204—18 og 344—83. Sammes Deutsche Dichter: 22 Digte, deraf 14 lærte udenad. Desuden gennemgaaet en Del Digte kursorisk. Simonsens Formlære til § 106.
- IV Kl. Hjorts Læsebog, S. 21—87, 164—173. Simonsens Formlære. 40 Stile. Enkelte Stykker af Jürs' og Rungs Stiløvelser gennemgaaede mundtlig, andre benyttede til Stil.
- III Kl. J. Listov, Tydk Elementarbog. Launy og Pio, Læsebog for de lavere Klasser, S. 99 til 124. Simonsens Formlære. 55 Stile.

Engelsk.

- VII Kl. Af VIIA deltog 3, senere 2 Disciple; læst fra August til Beg. af December: J. Listovs Ledetraad, II Afdeling, fra Side 73 til

Enden, Udvalg af engelske Forfatteres Skrifter I til Side 21. Af VIIB deltog 3; læst J. Listovs Ledetraad 1ste Afdeling og af den 2den de første 60 Sider.

Hebraisk.

- VII Kl. A. Genesis. Whittes Grammatik og Analyse ere benyttede.
 B. Genesis Kap. 1—8. Af Whittes Grammatik: Størstedelen af Formlæren.

Religion.

- VII Kl. Johannes' Evangelium (i Grundsproget) med Undtagelse af Lidelseshistorien. Enkelte Livsbilleder ere meddelte af Oldkirkens og Middelalderens Historie.
- VI Kl. Assens' Lærebog i den bibelske Historie; Balslevs Forklaring til Luthers Katechismus.
- V Kl. Assens' Lærebog i den bibelske Historie: det gamle Testament S. 95—114, det nye Testament S. 190—234. Balslevs Forklaring af Luthers Katechismus indtil den tredie Troesartikel.
- IV Kl. Assens' Lærebog i den bibelske Historie: det gamle Testament S. 48—95, det nye Testament S. 163—190. Balslevs Forklaring af Luthers Katechismus: den tredie Troesartikel, Fadervor og Sakramenterne.
- III Kl. Assens' Lærebog i den bibelske Historie: det gamle Testament S. 1—47, det nye Testament S. 139—163. Balslevs Forklaring af

Luthers Katechismus: Synden og de to første Troesartikler.

II Kl. Balslevs Bibelhistorie. Balslevs Forklaring til Luthers Katechismus: De ti Bud. Enkelte Psalmer.

I Kl. Balslevs Bibelhistorie: Det gamle Testament indtil Dommerne; hele det nye Testament. Luthers lille Katechismus. Enkelte Psalmer forklarede og lærte.

Historie.

VII Kl. AB. Dimittenderne: Verdenshistorien og Nordens Historie efter Thriges og Blochs Lærebøger.

VIIB: Den romerske Stats Historie efter Thrige. Tidsrummet 1789—1851 efter Blochs Lærebog i den nyeste Historie. Danmarks, Norges og Sverigs Historie fra 1797 til Nutiden efter Thriges Lærebog. Blochs Middelalderens Historie S. 1—98.

VI Kl. Thriges Danmarks, Norges og Sverigs Historie Side 207—213 og 228—247. Blochs Lærebog i den nyere Historie S. 114—164. Thriges mindre Lærebog i den gamle Historie S. 1—84.

V Kl. Blochs Lærebog i den nyere Historie S. 1 til 94. Thriges Nordens Historie S. 134—182.

IV Kl. Thriges Nordens Historie S. 59—134. Blochs Middelalderens Historie S. 47—139.

III Kl. Nordens Historie til Aar 1250 (efter Thrige). Blochs Middelalderens Historie S. 1—46.

- II Kl. Kofods fragmentariske Historie (1865): fra Middelalderens Begyndelse til Enden (med adskillige Forbigaaelser).
- I Kl. Barfods Ledetraad i Danmarks Historie. Kofods fragmentariske Historie forfra til Neros Død.

Geografi.

- VI Kl. Velschows Geografi.
- V Kl. Samme Lærebog: Østerrig fra de ungarske Stater, Tyrkiet og Grækenland, Asien og Afrika.
- IV Kl. Samme Lærebog: Det britiske Rige fra Irland af, Spanien og Portugal, Frankrig, Schweiz, Italien og Østerrig indtil de ungarske Stater.
- III Kl. Thriges Lærebog for de højere Klasser: Pag. 18—108.
- II Kl. Rimestads mindre Lærebog: Asien, Afrika, Amerika og Australien.
- I Kl. Thriges Lærebog for de lavere Klasser: Pag. 11—105.

Mathematik.

- VII Kl. AB. Dimittenderne opgave: Steens Elementær Arithmetik og Elementær Algebra samt Schjødtes Tillæg, med de fornødne Tilføjelser og flere Forandringer i Fremstillingen; Mundts Planimetri og Stereometri samt Ramus' Plantrigonometri med Forbigaaelse af de Afsnit, som ifølge Bekjendtgj. af 8. Nov. 1858 ikke fordres.

VII B har læst Ligninger, Logarithmer, Mundts Planimetri Side 67—130 med betydelige Tilføjelser samt Ramus' Plantrigonometri.

A har i Aarets Løb udført 32, B 33 Hjemmearbejder, bestaaende i Løsningen af flere saavel arithmetiske som geometriske Opgaver; desuden A 9, B 5 Extemporalarbejder.

- VI Kl. Steens Elementær Algebra (1868): §§ 33—36, 46—64. Behandlingen af algebraiske Ligninger af 1ste og 2den Grad er indøvet ved Exempler navnlig efter Bergs og Tychsens Samlinger af Opgaver. Mundts Geometri Side 81—111 med betydelige Suppleringer efter Diktat. — 12 Hjemmearbejder, 10 Extemporalarbejder.
- V Kl. Steens Elementær Algebra S. 1—50. Flere herhen hørende Opgaver, navnlig efter Bergs Samling, ere udførte dels paa Klassen, dels hjemme. Mundts Geometri Side 67—83 og 99—106. 14 Extemporalarbejder.
- IV Kl. Steens Elementær Arithmetik: Proportioner, Roduddragning og Ligninger med flere ubekjendte. Mundts Geometri Side 1—71.
- III Kl. Steens Elementær Arithmetik §§ 1—54 og 65 til 73; de tilsvarende Afsnit af Bergs methodisk ordnede Opgaver.

Regning.

- II Kl. Reguladetri i hele og brudne Tal. Af og til Øvelser i Hovedregning.

- I Kl. De fire Regningsarter med Brøk. Nogen Hovedregning med Benyttelse af Jacobis Hovedregningslister.

Naturlære.

- VII Kl. AB. Dimittenderne: Naturlærens mekaniske Del efter Ørsteds, den chemiske Del efter Joh. Müllers Lærebog. — Jørgensens Astronomi. Flere Timer ere anvendte til særlig at gennemgaae og indøve Astrognosien.
- VIIB: Efter samme Lærebøger Læren om Ligevægt, Magnetisme, Gnidningselektricitet og de to første Afsnit af Varmen.
- II og I Kl. I en ugentlig Time (for hver Klasse) er der stræbt efter, uden at benytte nogen Bog, at anskueliggjøre nogle af de almindeligste Naturlove ved simple Forsøg med en letfattelig Forklaring. Saavidt det lod sig gjøre, ere de dagligdags meteorologiske Fænomener forklarede for 2den Klasse.

Naturhistorie.

- VI Kl. Lützens Lærebog i Zoologien Nr. 2. — VauPELLS Botanik med Forbigaaelse af Læren om Plantens Sammensætning og Liv, hvoraf det vigtigste lejlighedsvis er meddelt, dog ikke med den Hensigt at skulle gjøres til Gjenstand for særlig Examination.
- V Kl. Efter samme Lærebøger: fra Hovdyrene indtil Insekter med ufuldstændig Forvandling; de helkronede, kronløse og eenkimbladede Planter.

- IV Kl. Samme Lærebøger: i Zoologien forfra til Side 83 og fra S. 201 indtil Enden; i Botaniken Side 134—165.
- III Kl. Samme Lærebøger: Leddyrene fra Insekter med ufuldstændig Forvandling indtil Enden, og den botaniske Formlære.
- II Kl. Af Lützens Lærebog: fra Jordfuglene indtil Insekter med ufuldstændig Forvandling.
- I Kl. Samme Bog: Menneskets Benbygning, Pattedyrene og Fuglene indtil Jord- og Vandfugle.

Ifølge modtagen Skrivelse fra Kirke- og Undervisningsministeriet af 20. Februar d. A. vil der intet være til Hinder for, at L. O. Kjærs dansk-latinske Ordbog benyttes ved Afgangsexamen i de lærde Skoler saavel som ved Universitetet.

Stipendier og Legater.

Ved Hs. Exc. Forstanderens Resolution af 1. Oktober 1870 bleve for indeværende Skoleaar

a. Stiftelsens Gratistpladser (fuldstændig Fritagelse for Kontingent) tildelte Disciplene A. L. Nielsen, F. E. Kretz, C. S. Andersen, F. F. Falkenstjerne, P. Thonning, J. F. C. C. Tofte;

b. de Resenske Gratistpladser (fuldstændig Fritagelse for Kontingent): Th. J. P. F. Plum og O. G. R. Steenstrup, begge i Slægt med Biskop Hans

Poulsen Resen († 1638), efter hvem disse Pladser bære Navn;

c. den **Rønnenkampske Gratistplads** for en Slesviger (fuldstændig Fritagelse for Kontingent): H. O. B. Krüger;

d. **Stiftelsens halve Gratistpladser** (Kontingentet for Aaret udredes med 120 Rdl.): R. Mühlensteth, J. L. G. Mønster, J. N. Paludan-Müller, F. A. Willerup, W. P. L. Weihe, C. L. A. J. Feddersen, C. G. D. Bech og G. J. B. S. Toepfer.

Ansøgninger om Gratistpladser for Disciple i Herlufsholms Skole maae indgives til Stiftelsens Forstander inden hvert Aars 1ste August.

De to **Meyerske Præmier**, hver paa 30 Rdl., tilkjendtes for Aaret 1870 Disciplene O. Mortensen og W. P. L. Weihe.

Det **grevelig Moltkeske Skolestipendium** for kgl. Embedsmænds Sønner, 4 Portioner paa 25 Rdl. halvaarlig, uddeltes i Decembertermin 1870 ligesom i indeværende Junitermin til P. J. F. Kaarsberg, V. V. Holm, H. Adersen og H. C. Knauer.

Det **grevelig Moltkeske Universitetsstipendium** for kgl. Embedsmænds Sønner (100 Rdl. halvaarlig, delt i to eller tre Portioner) blev for Decemberterminen som og for nærværende Junitermin oppebaaret af Stud. med. J. P. G. Johansen og Stud. ph. C. Wad.

Rejsestipendiets Fond, opsamlet af ubenyttede Portioner af ovennævnte Universitetsstipendium og frugtbargjort i Ringsted Sparekasse, beløb sig den 11te November 1870 til 207 Rdl. 39 Sk.

En af Herlufsholms gamle Fostersønner, praktiserende Læge O. D. Sick i Veile, har paa en smuk Maade vist sin Hengivenhed og Interesse for den Skole, hvorfra han dimitteredes til Universitetet 1826. I det Testament, som han under 9. Februar 1870 oprettede i Forening med sin Hustru, har han nemlig „for at afbetale noget af sin Gjæld til Stiftelsen som forhenværende Gratist“ tillagt Herlufsholm et Legat af 1000 Rdl. Rigmønt, der bliver at udbetale, naar den længstlevende af dem afgaaer ved Døden.

De videnskabelige Samlinger.

Til Skolens **Naturaliesamling** er iaar intet væsentligere anskaffet. Sidste Sommerferie blev Fuglesamlingen nøjagtig efterseet af Konservator Conradsen; endel Fugleskind fra Vestindien ere modtagne som Gave af Forstkandidat L. Münter.

Den **fysiske Samling** er i dette Skoleaar underkastet et omfattende Eftersyn, hvorved et større Antal Instrumenter blev omhyggelig istandsat. Af nyt er anskaffet en trekantet og en rektangulær Messingplade til Klangfigurer, samt et Apparat til at vise Magnetens Indvirkning paa en bevægelig galvanisk Strøm.

Bibliotheket er siden Juni Maaned f. A. forøget med følgende Bøger og literære Hjælpemidler; de

med † mærkede ere tilsendte Skolen fra Ministeriet;
 * betegner Gaver, der skyldes Privates Velvillie.

- Aarbøger for nord. Oldkyndighed og Hist. 1870 2—4. 1871 1.
 Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kongl. Bibli-
 othek. Udg. af C. Bruun. II 1.
 Aasen, I., Norske Ordsprog. Christ. 1856.
 *Adami Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum. Recudi-
 fecit G. H. Pertz. 1846.
 Allen, C. F., De tre nordiske Rigers Historie, 1497—1536.
 IV 1—2. 1870.
 Archiv, Historisk. 1870 6—12. 1871 1—6.
 Archivregistraturer, De ældste danske, udg. ved T. A. Be-
 cker. 1—3. 1854—65.
 Becker's Verdenshistorie, 17. og 18. Bind. Tyve Aars Hi-
 storie af E. Arnd. Oversat af N. Bache. 5—11.
 Behn, E., Geographisches Jahrbuch. III. 1870.
 Beretning om Forhandlingerne i den til Overveielse af de
 kirkelige Forhold nedsatte Commission. 1870.
 *Betänkande af Kommissionen för behandl. af åtskillige till
 underv. i Historia och Geografi hörande frågor. 1868.
 Betænkning af den til Overveielse af de kirkelige Forhold
 nedsatte Kommission. 1870.
 Bibelen (med den revid. Ovs. af det gamle Test.) Kbh. 1871.
 Biografiskt Lexikon, Svenskt. Ny följd. 1—6. 1857—68.
 Blytt, A., Spiselige Lavarter. Krist. 1870.
 Botten-Hansen, P., og S. Petersen, Norsk Bogforteg-
 nelse. 1848—1865. II. Krist. 1870.
 †Brandes, G., Den franske Æsthetik i vore Dage. En Af-
 handling om H. Taine. 1870.
 Brevvexling mellem Grev J. H. E. Bernstorff og Hertugen
 af Choiseul 1758—66. Kbh. 1871.
 *(Bruun, F. C.), Til Erindring om det kongl. danske Uden-
 rigsministerium's 100aarige Bestaaen. 1870. 4to.
 Bull, A., og P. C. Friedenreich, 8 Landkaart til Suppl.
 Busch, J. F., Danske og slesvigske Prospector. 8.
 Cantù, C., Verdenshistorie, frit bearb. ved E. Holm og Ph.
 Weilbach. 1—6.
 †Clausen, H. N., Kristelig Overleverings Betydning for den
 evangelisk-protest. Kirke. 1870. 4to. (Univ. Prg.)
 Conversationslexikon, Nordisk. Anden Udgave. 9—19.
 Daa, L. Kr., Skisser fra Lapland, Karelstranden og Finland.
 Krist. 1870.
 Daae, L., Norske Bygdesagn. Christ. 1870.
 „Dagen“ for Aaret 1807. Ved K. H. Seidelin. fol.
 Dahl, F. C. B., I Skolesagen. Et Indlæg. II. 1870.
 Dalin, A. F., Svenska språkets synonymer. 1870.
 Danmarks gamle Folkeviser. Udg. af Sv. Grundtvig. IV. 2.
 Diez, F., Etymol. Wörterbuch d. Roman. Sprachen. II. 1870.
 (Dorph, N. V.), Rotvelsk Lexicon. Vib. 1824.
 Edda, Den ældre, ovs. af H. G. Møller. 1—2. 1870.
 Estrup, H. F. J., Lærebog i den alm. Verdens-Historie. 1826.
 — Samlede Skrifter. 1—3. 1851.

- Fabricius, A., Ingeborg, Philip Augusts Dronning. 1870.
 Fenger, E., Voldgiftserklæring i Striden mellem Prof. A. S. Ørsted og Dr. R. Bergh m. fl. 1869.
 †Fibiger, C., Om Klimaets Virkn. paa Nosogenesen. 1870.
 Figuier, L., Jordkloden efter Syndfloden. 1869.
 Folkevennen. Et Tidsskrift. XIX 2—6. XX 1—2. Kristiania.
 †Forelæsninger og Øvelser ved Kbhavns Universitet og den polytechniske Læreanstalt. 1870 1—2.
 For Ide og Virkelighed, et Tidsskrift. 1870 6—12. 1871 1—5.
 Fornlemningar af Tycho Brahes Stjerneborg och Uranienborg paa ön Hvé. Stockh. 1824.
 For Romantik og Historie. 1870 7—12. 1871 1—6.
 †Fortegn. over de 217 Studerende, der i 1870 have tilendebr. Afgangsex. ved Skolerne eller Adgangsex. ved Univ.
 Fra alle Lande. Udg. af L. Zinck. 1870 7—12. 1871 1—6.
 Friis, F. R., Tyge Brahe. En historisk Fremstilling. 1871.
 *„Fædrelandet“. Udg. af J. F. Gjørdwad og P. C. Ploug. Aargang 1870. fol.
 Garrigue, H. J., Fransk Sproglære til Skolebrug. 1868.
 Gjellerup, S. M., Biskop Jens Dinesen Jersin. 2.
 Grimm, J. u. W., Deutsches Wörterbuch. IV 3—4. V 10.
 Grundtvig, N. F. S., Haandbog i Verdens-Historien. Efter de bedste Kilder. 1—3. 1833—43.
 — Kirke-Speil eller Udsigt over den christne Menigheds Levnetsløb. 1871.
 Grundtvig, Sv., Danske Minder i Folkemunde. II. 1857.
 — Dansk retskrivnings-ordbog. 1870.
 Guldberg, A. S., Matematikens betydning og anvendelse. Christiania 1870.
 Hamilton, G. K., Tre Skandinaviske upsatser. 1870.
 Hammerich, F., Den kristne Kirkes Historie. II 3. III 1—4.
 Hammerich, M., Thorvaldsen og hans Kunst. 1870. 2 Expl.
 Hansen, P., Nordiske Digttere i vort Aarhundrede. 1870.
 *C. F. Harsdorffs Værker, ved N. L. Høyen. 1871. Imp. fol. (Gave fra Selskabet for nordisk Konst).
 Hazelius, A., Om rättstafningens grunder med særskildt afseende på Svenska språket. 1870.
 Hermod, det nordiske Oldskrift-Selskabs Tidende for 1825 og 1826. Besørget af R. Rask.
 *Hjemmet og Skolen. Nr. 12. 1870.
 Ludv. Holbergs Epistler. Med Anm. af C. Bruun. 3.
 †Høffding, H., Den antike Opfatt. af Menneskets Villie. 1870.
 *Høyen, N., og J. D. Herholdt, Helligaands Kirken i Wisby paa Gulland. 1852. Imp. fol. (Gave fra Selskabet for nordisk Konst).
 †Indbydelsesskrifter til Examina i de danske Skoler 1870, i Reykjavik 1869, i de norske Skoler 1869 og 1870, i de svenske Skoler 1870.
 *Ingerslev, V., Danmarks Læger og Lægevæsen fra de ældste Tider indtil Aar 1800. 1. 2. 1871.
 Jahrbücher, Neue, für Philol. u. Pädag. Herausg. v. A. Fleck-eisen u. H. Masius. 1870 4—12. 1871 1—4.
 Johnsen, F. W., og W. T. Walther, Motiver til Fortegninger. 1870.

- Kalkar, C. H., Den danske Mission i Ostindien. 1870.
 Keyser, R., Norges Historie (udg. af O. Rygh). II 2—3.
 Kirketidende, Dansk. 1870 28—53. 1871 1—25.
 Kjær, L. O., Dansk-latinsk Ordbog. 1870.
 Kjøbenhavns Diplomatarium. Udg. af O. Nielsen. 1.
 Koldewey, K., u. A. Petermann, Die erste Deutsche
 Nordpolar-Expedition im Jahre 1868. 1871. 4to.
 Kristensen, E. T., Jydske Folkeminder. 4.
 Lassen, C., Anthologia Sanscritica, glossario instructa.
 Denuo adornavit I. Gildemeister. 1865.
 Lectures françaises. Par J. Pio. 1869.
 Lervoguen. Ét indisk Skuespil. Ovs. af E. Brandes. 1870.
 Linnstrøm, H., Svenskt boklexikon. Åren 1830—65. 9—14.
 T. Livii Historiarum Romanarum præfatio; libri VI—X. Med
 Oplysninger til Skolebrug af Chr. Listov. 3. 1871.
 Ljunggren, G., Bellman og Fredmans epistlar. En studie.
 1867.
 Lorenz, L., Forelæsninger over Naturlære. 2.
 Lorenzen, C. C., Gamle og nye Minder fra Sundeved. 1859.
 Lübke, V., Kunsthistorien. Bearbejdet af J. Lange. 6—8.
 Læsebog, Fransk, til Skolebrug ved C. Sick. 2. 1870.
 — Oldnordisk, med tilhørende Ordsamling. Af L. F.
 A. Wimmer. 1870.
 Madvigii, I. N., Adversaria critica ad scriptores Græcos et
 Latinos. I. 1871.
 Martensen, H., Den christelige Ethik. I. 1871.
 Mehren, A. F., Cahirah og Kerâfat. 1—2. 1869—70. 4to.
 Meisling, S., Spansk Gramm. ved Th. Jørgensen. 1867.
 Merle d'Aubigné, J. H., Histoire de la réformation du
 seizième siècle. 1—5. Paris 1860—62.
 Merz, H., Geschichtliche u. künstlerische Erläuterungen zu
 L. Weisser's Bilder-Atlas. I, 1. 1860.
 *Mirabeau, Le comte de, De la monarchie prussienne sous
 Frédéric le grand. 1—4. 1788. 4to. — Atlas de la mo-
 narchie prussienne. 1788. fol. (Gave fra Justitsminister,
 Dr. jur. Krieger).
 Molières Lystspil, overs. af B. A. Kall. 18—27.
 Monrad, M. J., En Episode under Forhandlingerne mellem
 Tro og Viden. Christ. 1869.
 Møller, C. F. C., Vejledn. for Lærere i prakt. Regning. 1871.
 — Betragtning over de lærde Skolers Reform.
 1871.
 *Les nationalités du Slesvig. Vote du 12 Février 1867. Avec
 une carte coloriée. 1867.
 Nicolaysen, N., Norske Fornlevninger. Krist. 1862—66.
 Niebuhr, B. G., Röm. Geschichte. Ausgabe in 1 Bd. 1853.
 Nielsen, O., Historiske Efterretninger om Malt Herred. 2.
 Nielsen, R., Grundideernes Logik i kort Begreb. 1870.
 Nilsson, S., Skandinaviska Nordens ur-invånare. Brons-
 åldern. 2dra uppl. 1862—64. 4to.
 R. Nyerups og S. Abildgaards Antiquariske Reiser i
 Aarhus Stift 1771 og 1807. Med Tillæg. 1808.
 (Nyerup, R., og G. L. Lahde), Baggesens Biogr.

- *Nyrop, C., Bidrag til den danske Boghandels Historie. Til Minde om den Gyldendalske Boghs 100aarige Jubilæum. 1—2. 1870. (Gave fra Kancelliraad Hegel).
- Olsen, O. N., Uppdrått Islands eptir landmælingum Bjarnar Gunnlaugssonar. Reykj. ok Kaupmh. 1844.
- Ordbok, Svensk, med angifvande af ordens härledning. 1870.
- Oversigt over det kongelige danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger. 1870. 2. 3.
- Paludan-Müller, C., Om Gjennemførelsen af den nye Undervisningslov for de lærde Skoler. 1871.
- Pape, W., Wörterbuch der griechischen Eigennamen. 3te Aufl. bearb. von G. E. Bensler. 1—2. 1863—70.
- Petermann, A., Geogr. Mittheil. 1870 6—12. 1871 1—6. 4to.
- Petersen, N. M., Det danske, norske og svenske Sprogs Historie. 1—2. 1829—30.
- Samlede afhandlinger. I.
- Pio, J., Fransk Sproglære til Skolebrug. 3die Udg. 1869.
- Udvalgte Stykker af Platon, udg. af S. B. Thrige. 1871. — Anmærkninger dertil af samme. 1871.
- Revue des deux mondes. 1870 Juli—Novb. 1871 Febr.—Juni.
- Romantisk Digtning fra Middelalderen. Udgiven af C. J. Brandt. II.
- F. Rostgaard og hans Samtid. Af C. Bruun. II.
- Rung, G. F. F., Det tydske Sprogs Bøiningsformer. — og C. G. Cl. Funch, Tydsk Bøiningslære.
- Ræder, J. G. F., Danmark under Svend Estridsen og hans Sønner. 1871.
- Rørdam, H., Kjøbenhavns Universitets Historie. II 2.
- Samling af Love og Anordninger m. v. 1870—74. 1. 2.
- Samlinger, Danske, for Historie og Topogr. osv. V 4. VI 1—3.
- Historisk-biograph., udg. af C. Molbech. 3. 1851.
- Ny kirkehistoriske. V 2—3.
- til Fyens Historie og Topographie. V 3—4.
- til jydsk Historie og Topografi. III 2.
- Secher, C. E., Navne-Register til Prospector af danske Herregaarde I—XX. 1870. Tverfol.
- W. Shakspeare's Værker, ovs. af E. Lembcke. 19—21.
- † Statistiske Meddelelser. Udg. af det stat. Bureau. 9de Bd.
- † Statistisk Tabelværk. Tredie Række. XV 2. XVI. 4to.
- Steen, A., Hovedlovene for Samfundets Hnsholdning. 1870.
- † Sthyr, V., Reformationens Forberedelse og Begyndelse i Frankrig indtil Forfølgelserne 1523. Kbh. 1870.
- Styffe, C. G., Bidrag till Skandinaviens historia ur utländska arkiver. 1—3. 1859—70.
- Sundt, E., Beretning om Fantefolket i Norge. 1850.
- * — Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge. 1857. — Fortsat Beretning om Fantefolket. 1859. — Anden Aars-Beretning om Fantefolket. 1862.
- Om Giftermaal i Norge. 1855. — Fiskeriets Bedrift. 1862. — Paa Havet. 1—3. 1862—64. — Nordlandsbaaden. 1865. — Listerbaaden. 1865. — Om Sædelighedstilstanden i Norge. 3. 1866. — Blade til Fattigkommissionerne. 1—2. 1867—68.

- Sørensen, C. Th., Kampen om Norge 1813—14. 1—2. 1871.
- Hans Tavsen, Smaaskrifter, udg. ved H. F. Rørdam. 1870.
- Teuffel, W. S., Geschichte der römischen Literatur. III, 2.
- *Thomsen, Grimur, Tiberius og Philip II. 1852.
- Thorsøe, A., Danmarks Hædersdage i det 19de Aarh. 3—9.
- *Thrige, S. B., Lærebog i Geografien for de højere Klasser i de lærde Skoler. 1870.
- Tidsskrift, Botanisk. Redig. af H. Kiærskou. IV, 1—4.
- Dansk, for Kirke- og Folkeliv osv. 1870 13—24.
- for Mathematik. Anden Række. VI 4—12. Tredie Række, udg. af H. G. Zeuthen. I 1—3.
- for Nordisk Oldkyndighed. 1—2. 1826—29.
- for Philologi og Pædagogik. IX 1.
- for Physik og Chemi. IX 6—12. X 1—5.
- for populære Fremstillinger af Naturvidenskabene. Fjerde Række. II 4—6. III 1—2.
- Historisk. Fjerde Række. II 1—2.
- Nordisk, för politik osv. 1870 7—12. Bihang till 7—8.
- Nyt, for udenlandsk theol. Literatur. 1870 2—4. 1871 1.
- Pædagogisk. Utg. af H. F. Hult och E. G. F. Olbers. 1870 4—6. 1871 1—2.
- Soransk, udg. af det Soranske Samfunds Bestyrelse. 2.
- Svensk literatur-. Utg. af Forssell. 1869 3—8.
- Svensk, för literatur, politik och ekonomi. 1870 1—8. 1871 1—2.
- Theologisk, for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge. Ny Række. I 3. 4.
- Theologisk, udg. af C. H. Kalkar. 1871 1—5.
- †Topsøe, H., Undersøgelser over de selensure Salte. 1870.
- Træsmit efter nordiske Maleres Billeder. Samlede af L. Dietrichson. Krist. 1870. Tverfol.
- Tyndall, J., Faraday und seine Entdeckungen. Deutsch durch H. Helmholtz. 1870.
- Udsigt over det philologisk-historiske Samfunds Virksomhed i Aarene 1854—60. 1—6.
- Vahl, J., Dansk Bogfortegnelse for Aarene 1859—68. 2—14.
- Vaupell, O., Den Dansk-Norske Hærs Historie. 1—6.
- Weilbach, Ph., Kunst og Æsthetik. Historiske og krit. Bidrag. 1870.
- Weistriz, Ph. v. d., Lebensbeschr. Tycho v. Brahes. 1—2. 1756.
- Wendelboe, F. F., Beskriv. af Mindesmærker i Sorø Kirke, udg. med en Indledning af H. F. J. Estrup. 1836. 4to.
- *Verhandlungen des Reichsraths im April 1856.
- Wimmer, L. F. A., Oldnordisk Formlære. 1870.
- Zumpt, A. W., Der Criminalprocess der röm. Republik. 1871.
- Ørsted, A. S., Løvsporeplanterne. 1871.

Af afdøde Professor T. A. Beckers smukke biografiske Værk „Herluf Trolle og Birgitte Gøie“ (se Skolens Indbydelsesskrift for 1868 Side 49) uddeltes ifjor ved Juletid Restbeholdningen til Disciplene i VII Kl. B.

Disciplenes Morskabsbibliothek, der bestaaer ved aarlige Bidrag af Disciple og Lærere og bestyres af Adjunkt Damborg, har i Skoleaaret 1870—71 havt en Tilvæxt af omtrent 80 Bind.

Skolens Examina

agtes iaar afholdte i følgende Orden.

I. Den skriftlige Del.

AFGANGSPRØVEN*).

AARSPRØVEN.

Torsdag den 22de Juni.

Kl.		Kl.	
8—12	Dansk Udarbejdelse I (bekjendt Stof).	8	VIIIB Dansk Udarbejdelse I.
4—8	Oversættelse fra Latin.	4	VIIIB Oversættelse fra Latin.

Fredag den 23de Juni.

8—12	Geometrisk Udarbejdelse.	8	V Dansk Udarbejd. IV Tydsk Stil. III, II, I Lat. Stil.
4—8	Dansk Udarbejdelse II (fri Opg.)	4	VIIIB Dansk Udarb. II. 3 VI Latinsk Stil. IV Mathem. Udarb. III, I Dansk Udarb.

---

*) I Skolens Afgangsprøve deltog som Privatister:
 Peter F. Buchwald (bestod VI Klasses Examen 1869 som Discipel her i Skolen, siden privat undervist),
 Seminarist og Lærer N. Christophersen, og
 Seminarist og Lærer J. V. Malling, der begge i 1869 underkastede sig Præliminærprøven i de fem Fag her ved Skolen.

Løvedag den 24de Juni.

Kl.

Kl.

- 8 VI, IV Dansk Udarb.
 V Latinsk Stil.
 III Tydsk Stil.
 II, I Regning.
 3 VII B Geom. Udarb.
 VI, V Overs. fra Latin.
 III, II, I Tegning.

Mandag den 26de Juni.

8—12 Latinsk Stil.	8 VII B, IV Lat. Stil.
	V Mathem. Udarb.
	II Dansk Udarb.
4—8 Arithmetisk Udarbej-	3 VII B Arithm. Udarb.
delse.	VI, III Mathm. Udarb.
	II Fransk Stil.

II. Mundtlig Afgang- og Aarsprøve.

Fredag den 7de Juli.

8 V Matematik Mss.	4 VII b*) Latin Andr.
9 VI a*) Latin Andr.	4 III Historie Skb.
9 IV Tydsk Boje.	4 II Fransk Dbg.
10 I Naturhistorie Ngd.	

Løvedag den 8de Juli.

8 VII B Naturlære Mss.	4 VII b Græsk Kls.
9 VI a Græsk Kls.	4 IV Historie Skb.
9 V Religion Dbg.	4 III Matematik Leth.

---

*) Ved **a** betegnes de ulige, ved **b** de lige Nrr. i Klassen efter Halvaarsprøvens Udfald.

Mandag den 10de Juli.

Kl.	Kl.
8 VI Historie Hss.	4 IV Græsk Lst.
9 V Græsk Andr. Lst.	4 III Religion Dbg.
10 I Religion Boje.	4 II Geografi Ngd.

Tirsdag den 11te Juli.

8 VIIB Geometri Mss.	3 VI Geometri Andr.
9 V Geografi Hss.	4 III Fransk Boje.

Onsdag den 12te Juli.

9 V Tydsk Skb.	3 VI Arithmetik Andr.
9 II Religion Boje.	4 IV Geografi Hss.

Torsdag den 13de Juli.

8 VIIB Latin Lst. Andr.	4 IV Fransk Dbg.
9 V Nord. Mythol. Skb.	5 I Geografi Ngd.
9 III Tydsk Boje.	

Fredag den 14de Juli.

9 V Naturhistorie Ngd.	4 IV Matematik Leth.
9 II Dansk Dbg.	4 III Dansk Hss.

Løvedag den 15de Juli.

8 VIIB Arithmetik Mss.	4 VIb Geografi Hss.
9 VIa*) Geografi Hss.	4 IV Religion Dbg.
9 V Fransk Boje.	5 I Dansk Sch.

---

*) Til Prøven i de fem Fag, som afsluttes i VI Kl., indstiller sig iaar

Andreas Th. Barfod, Discipel her i Skolen indtil Juli 1870, siden undervist i Hjemmet.

Mandag den 17de Juli.

9 VIb Religion Boje.	3 DIM Arithmetik Mss.
9 III Latin Sch.	3 VIIB Græsk Kls.
9 II Naturhistorie Ngd.	4 VIa Religion Boje.

Tirsdag den 18de Juli.

9 DIMa Geometri Mss.	4 DIMa Latin Lst.
9 VIb Naturhistorie Ngd.	4 DIMb Geometri Mss.
9 IV Latin Kls.	4 VIa Naturhistorie Ngd.
10 DIMb Latin Lst.	4 V Historie Hss.

Onsdag den 19de Juli.

9 DIMa Græsk Kls.	4 DIMa Naturlære Mss.
9 DIMb Naturlære Mss.	4 DIMb Græsk Kls.
9 VIa Fransk Dbg.	4 VIb Fransk Dbg.
9 III Geografi Ngd.	

Torsdag den 20de Juli.

8 VIIB Hebraisk Ngd.	4 DIMb Historie Hss.
9 DIMa Historie Hss.	4 V Latin Kls.
9 II Latin Skb.	4 IV Naturhistorie Ngd.
10 I Historie Andr.	

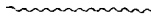
Fredag den 21de Juli.

Kl. 8 VIIB Historie Hss.
8 VI Tydsk Skb.
8 II Historie Andr.
9 III Naturhistorie Ngd.
11½ I Latin Mss.
1 DIM Hebraisk Ngd.

Løverdagen den 22de Juli Kl. 4 Eftermiddag be-
kjendtgjøres Udfaldet af Censuren for samtlige Klas-
ser, hvorefter **Sommerferien** tager sin Begyndelse.

Onsdag den 23de August Kl. 8 Aften maae Di-
sciplene atter være samlede paa Herlufsholm. Tors-
dag den 24de til sædvanlig Tid begynder Undervis-
ningen i det nye Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes
Disciplenes Forældre og Værger saavel som Enhver,
der har Interesse for Skolen og dens Gjerning.

Chr. Listov.

